

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 41-44

1 și 15 noiembrie 2017

ÎNDEMN PASTORAL pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial 2018

† LAURENȚIU,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Iubiți fii sufletești,

Prin purtarea de grijă a Preamilostivului nostru Dumnezeu, trăim și în acest an bucuria sfântă a darurilor duhovnicești pe care le împărtășește sufletelor noastre perioada aceasta, atât de mult așteptată, a Postului Nașterii Domnului. Asemenea magilor de la Răsărit, care, călăuziți de o stea luminoasă pe cer, au pornit cu daruri alese să-L caute și să se închine Marelui Împărat venit din Ceruri, cu adevărat și noi călătorim sufletește spre Taina cea Mare a Betleemului, ca să întâmpinăm și să primim în peștera inimilor noastre, în familiile și în bisericile noastre, pe Pruncul Mântuitor și Păstorul cel Bun al sufletelor noastre.

În mod semnificativ, la începutul acestei călătorii duhovnicești, Sfinții Părinți ai Bisericii au rânduit praznuirea *Intrării în Biserică a Maicii Domnului* pentru ca noi să privim cu ochii sufletești *Modelul desăvârșit de pregătire*, pe Prunca cea neprihănită care a intrat în Templul din Ierusalim, devenind, mai apoi, Ea însăși un *templu viu*, o „biserică însuflețită și rai cuvântător”, în care S-a sălășluit, spre a noastră mântuire, Fiul cel veșnic al iubirii Tatălui Ceresc. Asemenea și noi, în aceste 40 de zile de pregătire spirituală, suntem chemați să sfințim viața noastră prin postire, spovedanie și împărtășirea cu Sfintele Taine, „*mintea și inima spre cele cerești să le suim*” prin faptele iubirii milostive, pentru ca și sufletul nostru să devină un *templu curat*, luminat de bunătate, în care să-Și găsească sălaș Pruncul cel mântuitor.

Pe această cale binecuvântată a postului, Biserica ne călăuzește, de asemenea, cu alesele învățături ale Sfințelor Evanghelii, ne hrănește sufletește cu frumusețea teologică a imnelor liturgice, cu bucuria colindelor, dar și cu lumina pilduitoare a vieții sfinților, pe care cu multă dragoste îi cinstim în această perioadă. Praznuim cu adâncă evlavie mulți sfinți proroci, pe Naum, Avacum, Avdie, Sofonie, Agheu sau Daniel, prin care ne aducem aminte de *tempul așteptării* lui Mesia, de îndelungatul timp de pregătire din Vechiul Testament, de nădejdea vie, pocăința și starea de

trezvie lăuntrică pe care glasurile prorocilor le-au sădit în viața și conștiința poporului ales. Calea postului este împodobită, de asemenea, de cinstirea multor mucenici foarte cunoscuți (Sf. Clement Romanul, Sf. Ecaterina, Sf. Mercurie, Sf. Iacob Persul, Sf. Varvara etc.), a căror dragoste pentru Domnul Hristos a fost mai mare decât frica de chinuri și de moarte, praznuirea lor venind să ne înnoiască și să ne întărească credința și dragostea față de Dumnezeu. Nu în ultimul rând, călătorim spre *Taina Betleemului*, ne luminăm sufletește cu bucuria cinstirii unor mari sfinți ierarhi, a căror pilduitoare viață duhovnicească și slujire jertfelnică ne călăuzesc și pe noi ca să cunoaștem, în adâncul sufletelor noastre, bunătatea și milostivirea desăvârșită ale Celui care Se naște în iesle săracă, ca să ne fie Păstor Preabun, să ridice inimile noastre spre Împărăția Lui și să ne îmbogățească pe noi cu harul și viața Lui cea nesfârșită.

Între acești ierarhi sfinți, mari dascăli ai vieții duhovnicești, în inima cărora a rodit îmbelșugat Cuvântul lui Dumnezeu și dragostea față de semenii, *Sfântul Nicolae*, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei, ocupă un loc de înaltă cinstire, el fiind cel mai iubit și mai popular sfânt ierarh din întreaga Ortodoxie. Atât de mult L-a iubit pe Dumnezeu întreaga viață și atâta bunătate și blândețe a împărtășit oamenilor, încât ecoul sfințeniei și al faptelor vieții sale a străbătut veacurile și mișcă și astăzi inimile credincioșilor.

Iubiți credincioși,

Sfântul Nicolae s-a născut în jurul anului 270 și a trăit, mai întâi, perioada de persecuții a Bisericii, în vremea împăraților Dioclețian (284-305) și Maximian (286-305). A rămas orfan de mic și a fost crescut și educat de un unchi de-al său, care purta tot numele Nicolae și era episcop în cetatea Patara, din Asia Mică. După un pelerinaj mult dorit la Locurile Sfinte, Sfântul a viețuit într-o mănăstire din locurile natale, a fost hirotonit preot, iar strălucirea

(continuare în p. 2)

Noi și Bizanțul

Teodor BACONSCHI

După ce Nicolae Iorga a lansat sintagma „Bizanț după Bizanț”, am căzut cu toții sub seducția acestei ipotetice renașteri. Dar care este adevărata hartă a relației noastre cu Imperiul bizantin? În primul rând, merită să ne întrebăm: cine are acces științific, documentat, pertinent la structurile imaginare, istoria politică și civilizația bizantină? Studenții și profesorii de istorie, cercetătorii specializați în bizantinologie și studii sud-est europene, eleniștii, teologii care au studiat la facultate acest tărâm și artiștii interesați de iconografia clasică, de la catacombe și portretele de la Fayum (ca surse inspiratoare) până la diferitele școli dinastice imperiale sau prelungirile lor post-bizantine. Adevărul este că noi, ca popor unificat abia acum un veac, ne-am racordat la Bizanțul real atunci când acesta devenea crepuscular și l-am reinventat într-o fantasmă a imperiului pravoslavnic, între a treia Romă moscovită și Muntele Athos. Imperiul bizantin a prelungit vechea Romă aproape un mileniu, surclasând prin rafinament, cunoaștere și forță politico-militară un Occident eclipsat până la renașterea carolingiană și mereu codaș după, până prin secolul XIII, când brutalitatea baronilor franci și eficiența flotei venețiene au deviat Cruciada a IV-a spre cucerirea Constantinopolului.

Popoarele ortodoxe rămân principial și referențial atașate cadrului mental bizantin: melos și icoană, mistică și doxologie, spiritualitate și teologie dogmatică, toate ne vin de la această matrice dispărută, pe care o întreținem mai mult sau mai puțin fidel, printr-un soi de inerție uneori creatoare, alteori sterilă. Împărțim această moștenire difuză cu slavii (ruși, bulgari, sârbi) și cu grecii moderni, care și-au travestit filetul orgoliului unei eredități persecutate de turcografie. Îmi pun adesea o întrebare de bun simț: cât de bizantini suntem? Răspunsul e mai curând modest și

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Pr. Academician Mircea Păcurariu

**Patru tineri, viitori preoți, în închisorile
comuniste | pagina 4**

Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

**Andrei Șaguna, în rapoartele secrete ale
Ministerului de Interne de la Viena**

| paginile 5, 7 și 10

Nicolae Toma Posa

Să ne întoarcem la Părinți! | pagina 11

ÎNDEMN PASTORAL pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial 2018

(urmare din p. 1)

înțelepciunii lui, curăția vieții, credința jertfelnică, dar mai ales puterea cuvântului și a faptelor de milostenie erau bine cunoscute în întreg ținutul. Astfel, după moartea arhiepiscopului din Mira Lichiei, întreg poporul, într-un glas, l-a ales ca episcop al acestei cetăți pe Nicolae. Întreaga viață de arhipăstor și-a trăit-o într-o desăvârșită dăruire de sine. A purtat de grijă în chip special de săraci, de orfani, de văduve, arătându-se pentru toți un părinte mângâietor, sprijinitor, plin de bunătate și iubire milostivă. A fost cu adevărat, pentru contemporanii săi, dar a rămas și pentru noi, o *icoană vie* a iubirii cerești și a blândeții, dar și a fermității în mărturisirea dreptei credințe. În anul 325, Sfântul Ierarh Nicolae s-a aflat între cei 318 Sfinți Părinți convocați de Împăratul Constantin cel Mare la *Primul Sinod Ecumenic de la Niceea*, unde a apărat învățătura Bisericii despre dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu în fața rătăcirii ereziei ariene, fapt pentru care a fost numit apoi și îndreptător sau *apărător al credinței*.

Însă Sfântul Nicolae strălucește asemenea unui luceafăr în conștiința Bisericii, mai ales datorită *bunătății și blândeții lui deosebite*. Creștinii de pretutindeni, indiferent de vârstă, îl cinstesc și îl iubesc pe Sfântul Nicolae, deoarece el este întruchiparea cea mai fidelă a *iubirii milostive a lui Dumnezeu*. Sf. Nicolae s-a folosit de toate cele dăruite de Dumnezeu, de toată *avuția materialnică* din această lume, pentru a câștiga *avuția cea nematerialnică și nesticăcioasă*, adică harul și lumina veșniciei Împărăției cerești. S-a folosit de bogăția trecătoare pentru a câștiga viața veșnică netrecătoare, atât pentru el, cât și pentru cei din jur. Ne amintim cu toții de episodul acela în care Sfântul Nicolae, prin minunatul dar al milosteniei, făcut în ascuns, cu deplină smerenie, a izbăvit din moartea păcatului pe tatăl acela sărac și pe fetele lui pe care voia să le dea la păcat. Prin jertfelnicia iubirii sale a atras pe toți semenii săi și pe creștinii de după el la dragostea Domnului Hristos, hrănindu-i și mângâindu-i, alinându-le durerile și insuflându-le în inimă *tainica bucurie a facerii de bine*. Această dragoste dumnezeiască, arătată în bunătatea și blândețea care atât de frumos strălucesc pe chipul Sf. Nicolae, este viața Împărăției lui Dumnezeu dăruită oamenilor prin Întruparea Fiului Ceresc.

Așadar, iubiți credincioși, *aceasta este înțelepciunea Bisericii*. Iată de ce, acum, la jumătatea călătoriei către Praznicul Nașterii Domnului, Biserica a rânduit să poposim dinaintea icoanei luminoase a *marelui dascăl al bunătății și al iubirii față de semeni*, Sfântul Ierarh Nicolae. Dacă, prin învățăturile Sfințelor Evanghelii dumi-

nicale, perioada postului Nașterii Domnului este, pentru noi toți, o preafrumoasă școală a milosteniei, învățătorul nostru este Sfântul Nicolae, căci viața lui întregă a fost o *evanghelie vie*. În lumina acestei vieți și a faptelor lui minunate, călători spre Darul cel Mare și Dumnezeiesc al Crăciunului, se cuvine, an de an, să învățăm să răspundem cu bunătate și dărnicie la milostivirea și bunătatea nesfârșite ale lui Dumnezeu pentru noi, arătate prin Întruparea Fiului Său veșnic, Domnul nostru Iisus Hristos. Numai cu inima plină de blândețe și iubire milostivă față de semeni, cuprinsă de *bucuria facerii de bine*, putem trăi cu adevărat și primi în viața noastră Harul, Bucuria cea mântuitoare și Viața cea nouă Care Se naște în ieslea Betleemului. Cinstindu-l astăzi cu smerenie pe Sf. Nicolae, să înnoim lumina chipului dumnezeiesc dinlăuntrul nostru prin *săvârșirea necondiționată a binelui*; să nu ne lăsăm gârboviți de egoism și iubirea de avuții; să reînvățăm că dragostea, bunătatea și blândețea sunt adevăratele bogății ale omului, singurele care ne însoțesc la trecerea din această lume vremelnică; să învățăm că numai săvârșirea faptelor iubirii față de semeni rodește prezența iubirii milostive a Domnului Hristos în inima noastră și o preface într-un *templu prealuminat* de harul Mult-milostivului Dumnezeu.

Iubiți fii duhovnicești,

Sfântul Nicolae este ocrotitorul familiei creștine, al copiilor și al tinerilor. În această lume confuză care riscă să-și piardă identitatea creștină, care nu mai discernă adevăratele valori morale și pe cele spirituale le marginalizează, Sfântul Nicolae este cel care mijlocește neconținut dinaintea Preamilostivului Dumnezeu pentru noi toți: pentru copii și tineri, pentru părinți, bunici, dascăli și învățători.

Dragi părinți și bunici, luând aminte la puterea exemplului faptelor Sfântului Nicolae, vă îndemnăm să fiți dumneavoastră modele de viață creștină pentru copiii și nepoții pe care vi i-a dăruit Dumnezeu. Cei mici să se întâlnească cu lumina *dreptei credințe*, cu puterea *rugăciunii* și cu bucuria *Sfintei Liturghii*, să le vadă și să le înțeleagă *în viața părinților sau a bunicilor lor*. Aici, în firescul familiei, se săvârșește lucrarea cea tainică a educației creștine, care sădește în sufletele copiilor *semințele vieții cerești*: credința, rugăciunea, dragostea față de Dumnezeu și față de semeni. Astfel, să acordăm mai mult timp copiilor și nepoților noștri, să-i învățăm să cunoască tainele dreptei credințe, să cultive speranța și iubirea milostivă, să ne rugăm împreună cu ei, să-i ajutăm să descopere lumina Sfintei Spovedanii, ca *izvor de libertate și pace a sufletului*, ca astfel să se poată împărtăși mai des din „izvorul

cel fără de moarte” al Sfintei Împărășanii. Doar astfel mai putem avea speranța că harul lui Dumnezeu îi va ocroti în devenirea lor și vor putea trece peste toate prăpăstiile pătimase pe care societatea „neomodernă” le așază dinaintea lor de la vârste prea fragede.

Iubiți credincioși,

În această perioadă a postului, prăznuirea Sf. Nicolae ne aduce aminte de faptul că avem o îndatorire sfântă, creștinească, de a întâmpina și a face simțită bucuria Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos și a prezenței Sale iubitoare în inima creștinilor printr-o faptă de milostenie, printr-un cuvânt bun sau un gest de încurajare care alină suferința sau singurătatea orfanilor, bolnavilor, săracilor, bătrânilor, văduvelor, marginalizaților, a tuturor aceluia pe care nimeni nu-i mai caută și nu-i ajută, dar pe care Dumnezeu Cel Mult-milostiv îi iubește și așteaptă de la noi, creștinii, să-i ajutăm spiritual și material.

În acest sens, este bine cunoscut faptul că în Arhiepiscopia noastră, cu prilejul sărbătorii Sfântului Nicolae, avem frumoasa tradiție a realizării unei *colecte* pentru constituirea *Fondului Filantropic Eparhial*. Scopul acestui fond, care vine în continuarea colectei de alimente și îmbrăcăminte realizate la îndrumarea *Sfântului Sinod* în prima Duminică a acestui post, este acela de a sprijini lucrarea social-filantropică și misionară a Arhiepiscopiei Sibiului, de a veni în sprijinul aceluia dintre noi care sunt lipsiți de cele necesare traiului.

În acest an, 2017, din fondul realizat anul trecut (81.653 lei), au fost acordate, prin *Departamentul de asistență socială* al Arhiepiscopiei noastre, ajutoare substanțiale pentru multe familii sărace, pentru copii orfani, pentru vârstnici neajutorați, pentru mulți bolnavi care aveau nevoie de sprijin pentru consult medical și procurarea de medicamente, dar și pentru familii a căror locuință s-a pierdut din pricina unor incendii.

Avem toată nădejdea că, și în acest an, dragostea și dărnicia tuturor vor întâmpina nevoile cele multe ale semenilor noștri încercați de boală, singurătate sau sărăcie.

Vă mulțumim călduros în numele tuturor celor care au fost ajutați în anul trecut și al celor care vor fi ajutați acum din ofranda Dumneavoastră și ne rugăm Preamilostivului Dumnezeu să vă răsplătească jertfelnicia, dragostea de semeni și credința, să vă dăruiască sănătate, pace sufletească, bună înțelegere și toate darurile Sale cele mântuitoare.

Tuturor aceluia care poartă numele binecuvântat al Sfântului Ierarh Nicolae le adresăm călduros urări de sănătate, pace sufletească și alese împliniri duhovnicești.

Întru mulți și binecuvântați ani tuturor!

Noi și Bizanțul

(urmare din p. 1)

decepționant: prea puțin! Moldova Sfântului Ștefan cel Mare și a lui Petru Rareș a cochetat cu goticul, cea a lui Vasile Lupu, cu arta armeană. Valahia, de la Mircea cel Bătrân până la Sfântul Martir Constantin Brâncoveanu (decapitat cu fiii și sfetnicul său pe scena fostului Țarigrad intrat sub puterea barbară a Semilunii otomane), a preluat paradigma bizantină printr-un filtru bulgaro-sârb (căci aceste două popoare chirilice au fost primele integrate în ceea ce Obolensky numea „comunitatea bizantină”). În Transilvania, multă vreme dominată de unguri, sași și secui – catolici sau protestanți – prezențele arhitectonice ortodoxe foloseau Bizanțul ca pe o referință polemică preluată din vistieria mecenaților munteni.

În plus, odată cu veacul XVI, Occidentul își întinde umbra peste Țările Române, operând prin mijlocirea barocului rusesc din vremea țarilor iluminiști și despotici. Arta, dar și teologia (întrebați-l pe Chiril Lucaris), încep să primească influxuri apusene. Icoana țărănească pe sticlă nu mai are nimic bizantin. Erminiile dorm nedescifrate în greaca lor târzie. Pictorii copiază modele renaștentiste degradate din cauza distanței, inculturii și sărăciei. Această linie contra-bizantină și-a aflat apogeul în pictura lui Tăttărăscu și Grigorescu, atât de mult criticată de pictorii moderni din grupul *Prolog*, care – de la Sorin Dumitrescu până la Horia Bernea, Flondor și Mihai Sârbulescu, dar și prin epifaniile stravromorfe ale unui Oravitzan au fondat (la finalul veacului 20) estetica aurită a unui *revival*

bizantin autenticist. Ce forme ia arta bizantină azi? Pe de o parte, avem o pictură presupus neo-românească, în care regăsim, simplificat și despiritualizat, o iconografie „bizantină” ca o bandă desenată. Pe de altă parte, avem – cu altarul lui Sorin Dumitrescu instalat inițial la biserica românească găzduită de *Scala Coeli*, la Roma, dar și cu pictura lui Ioan Popa de la zisa „Arcă noetică” din Alba Iulia – dovada că arta bizantină poate renaște în tipare creative și totuși fidele tradiției adevărate. Tot Ioan Popa pictează Schitul Sf. Ipatie, metoc românesc al Vătopeului. Deci se poate! Important ar fi ca ierarhii noștri să încurajeze această direcție, reeducând poporul în duhul Bizanțului nealterat. O muncă uriașă și bine-venită!

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Duminică, 1 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la sărbătoarea hramului Catedralei episcopale din Miercurea Ciuc, jud. Harghita. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu Preasfințitul Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preasfințitul Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Preasfințitul Siluan, Episcopul Ortodox Român al Ungariei, Preasfințitul Damaschin Dorneanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, și un mare sobor de preoți și diaconi. A adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Luni, 2 octombrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Martți, 3 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A prezidat comisia examenului de capacitate preoțească organizat de către Arhiepiscopia Sibiului.

Miercuri, 4 octombrie. A vizitat șantierul de lucrări de la Centrul cultural-social „Sfântul Ierarh Andrei Șaguna” din localitatea Copșa Mică, jud. Sibiu.

Joi, 5 – vineri, 6 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sâmbătă, 7 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a primit la reședința mitropolitană vizita unei delegații din partea *Coalitiei pentru Familie*, condusă de domnul Mihai Gheorghiu, președintele comitetului de inițiativă cetățenească.

Duminică, 8 octombrie. A oficiat slujba de resfințire a Bisericii „Înălțarea Domnului” din localitatea Jibert, Protopopiatul Rupea. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Alin Mihai Boboc a fost hirotonit preot pentru Parohia Bran-Predeluț, iar tânărul teolog Claudiu Dorian Vasile Streulea a fost hirotonit diacon. La final, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotesit *iconom* pe preotul paroh Iulian Ungureanu, iar principalii ctitori și binefăcători au primit acte de cinstire.

Luni, 9 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Martți, 10 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 11 octombrie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 12 octombrie. Cu prilejul aniversării zilei de naștere, Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie la Capela mitropolitană, iar apoi a asistat la slujba de *Te Deum*. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de restaurare a picturii murale din capela mitropolitană. I-a hirotesit *iconomi stavrofori* pe pr. lect. univ. dr. Sorin Dobre și pe pr. lect. univ. dr. Dan Alexandru Streza. De asemenea, Înaltpreasfinția Sa a oferit distincția „Ordinul Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei” secretarului-șef al Facultății de Teologie din Sibiu, Ciprian Mețiu, pentru implicarea în lucrările efectuate la capela facultății. Aceeași distincție a fost oferită restauratorilor Mihail Gabriel Bârhală și Magdalena Ionescu, precum și Centrului de Restaurare al Ar-

hieiscopiei Sibiului. A adresat celor prezenți un cuvânt duhovnicesc de preaslăvire și mulțumire lui Dumnezeu. În aceeași zi a oferit o recepție celor prezenți la eveniment, oficialități locale, preoți, profesori ai Facultății de Teologie și angajați ai Centrului Eparhial.

Vineri, 13 octombrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 14 octombrie – Sărbătoarea Sf. Cuv. Parascheva. La invitația Preasfințitului Părinte Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Înaltpreasfinția Sa a oficiat împreună cu Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei și al Hunedoarei, cu Preasfințitul Părinte Daniil, Episcopul Daciei Felix, și cu un ales sobor de preoți și diaconi slujba de resfințire a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din orașul Brad, jud. Hunedoara. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Duminică, 15 octombrie. A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din localitatea Orlat, protopopiatul Săliște. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, teologul Nicolae Marius Ciulei a fost hirotonit diacon, iar diaconul Florin Viorel Popa a fost hirotonit preot pentru Parohia Glămoaia, Protopopiatul Avrig. La final, preotul paroh Lucian Chițu a fost hirotesit *iconom*, ca semn de apreciere a activității pastoral-misionare, duhovnicești și administrative desfășurate. De asemenea, Înaltpreasfinția Sa a acordat distincția „Crucea șaguniană pentru laici” domnului Aurel Gâță, primarul comunei Orlat, în semn de apreciere pentru grija față de comunitatea credincioșilor din comuna sibiană.

Luni, 16 octombrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Martți, 17 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Miercuri, 18 octombrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 19 octombrie. A prezidat comisia de examinare a preoților candidați pentru obținerea gradului I în preoție.

Vineri, 20 octombrie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 21 octombrie – Sărbătoarea Sfinților Ardeleni. A avut loc a III-a ediție a *Întâlnirii tinerilor din Arhiepiscopia Sibiului*, eveniment intitulat „Bucuria Tinereții” și coordonat de Departamentul de tineret al Arhiepiscopiei Sibiului și Organizația Tinerilor din Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Sibiu și a adresat tinerilor prezenți un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Nicolae Marius Ciulei a fost hirotonit preot pentru Parohia Ernea, Protopopiatul Mediaș.

Duminică, 22 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la aniversarea a 70 de ani de la reînființarea Mitropoliei Banatului. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, Înaltpreasfințitul Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului, Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul

Ortodox Român al Ungariei și Episcop administrator al Episcopiei Daciei Felix, Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, și Preasfințitul Părinte Emilian Crișanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului, și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la Catedrala mitropolitană din Timișoara.

Luni, 23 octombrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Martți, 24 octombrie. A participat la Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu, la manifestările prilejuate de depunerea jurământului militar de către studenții anului I. A oficiat slujba de binecuvântare și a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură. În aceeași zi, a vizitat Grădinița „Sf. Mare Mucenic Dimitrie” a Arhiepiscopiei Sibiului și i-a binecuvântat pe cei aproape 100 de copii, împreună cu cadrele didactice.

Miercuri, 25 octombrie. A participat la manifestările prilejuate de Ziua Armatei Române. În fața Cercului militar din Sibiu, Înaltpreasfinția Sa a oficiat o slujbă de pomenire a eroilor români și a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Joi, 26 – vineri, 27 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la manifestările prilejuate de hramul Catedralei Patriarhale din București. În aceeași zi, la Palatul Patriarhiei din București, a asistat la desfășurarea *Concursului Național de Muzică Bisericească „Lăudați pe Domnul!”*.

Sâmbătă, 28 octombrie. A participat la ședința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii noastre, dedicată *Anului omagial al iconarilor și pictorilor bisericești și Anului comemorativ Justinian Patriarhul și al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului în Patriarhia Română*.

Duminică, 29 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din localitatea Șoars, Protopopiatul Făgăraș. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, teologul Vlad Dumitru Stoica a fost hirotonit diacon, iar diaconul Dorian Streulea a fost hirotonit preot pentru Parohia Ticușu Nou, Protopopiatul Rupea. La final, l-a hirotesit *sachelar* pe părintele paroh Ciprian Adomnicăi, iar principalilor ctitori și binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 30 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a avut program de audiențe și lucrări de birou.

Martți, 31 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Patru tineri, viitori preoți, în închisorile comuniste

Între sutele de mii de români aruncați în închisorile comuniste s-au numărat mulți elevi și studenți. Unii nu au supraviețuit, dar cei mai mulți, după ieșirea din închisoare, și-au continuat studiile și au devenit intelectuali de seamă, deși erau mereu supravegheați de către organele de Securitate. Se înțelege că între ei au fost și mulți studenți teologi, și chiar elevi securiști. În acest număr al ziarului șagunian încercăm să prezentăm scurte date biografice despre patru preoți sibieni bine cunoscuți generației lor.

Părintele **Gheorghe Oprîș** s-a născut în satul Dridif, lângă Făgăraș, în județul Brașov. A urmat cursurile Liceului „Radu Negru” din Făgăraș, apoi s-a înscris la Academia teologică „Andreiană”. A fost arestat la 9 iunie 1948, pe când era în sesiunea de examene din anul I, împreună cu alți studenți teologi. A fost închis la Securitatea din Sibiu, apoi la cea din Brașov. În februarie 1949 a fost judecat și condamnat la trei ani de închisoare corecțională. A fost închis la Jilava, apoi la Pitești, unde a fost supus la acțiunea de „demascare și reeducare”, dirijată de către cunoscutul torționar Eugen Țurcanu. În aprilie 1950 a fost trimis pentru scurt timp la Canalul Dunăre-Marea Neagră. A fost readus la Pitești, apoi la Gherla, continuând acțiunea de reeducare. În septembrie 1951, când trebuia să fie eliberat, a primit o nouă pedeapsă, fiind trimis să muncească pe șantierul de la Hidrocentrala Bicăz. A fost eliberat abia în februarie 1953. A fost reprimis în Institutul teologic sibian, cu dreptul de a susține peste vară examenele anului III.

A fost hirotonit preot la 6 august 1956 pentru Parohia Merghindeal, județul Sibiu, unde a păstorit timp de 12 ani. În 1967 a fost numit preot în Rupea, iar în 1975 i s-a încredințat conducerea protopopiatului Rupea, reînființat atunci. În 1998 a cerut pensionarea și a trecut la cele veșnice la 14 martie 2005.

Gheorghe Papuc, născut în Covasna la 28 iulie 1928, a făcut studii liceale la Năsăud, apoi la „Andrei Șaguna” din Brașov. A fost arestat imediat după absolvirea liceului și închis în orașul Sfântul Gheorghe timp de un an. S-a înscris apoi la Institutul teologic universitar din Sibiu (1949-1953), urmând apoi cursurile de doctorat la Institutul din București. Fostul său profesor, Iustin Moisescu, ales mitropolit al Ardealului, l-a hirotonit diacon și l-a numit într-un post la „secția culturală” a Arhiepiscopiei. În 1968 mitropolitul Nicolae Mladin l-a numit consilier cultural – funcționând până la moarte – și i-a încredințat redactarea ziarului „Telegraful Român” (1967-1978) și a „Îndrumătorului bisericesc” (1968-1993). În ambele publicații, ca și în revista „Mitropolia Ardealului”, a publicat zeci de studii, articole și predici. În 1988, mitropolitul Antonie I-a hirotonit preot. A murit la 27 octombrie 1993.

Ioan Glăjar, născut la Ucea de Jos, azi în jud. Brașov, la 24 martie 1929, a învățat carte la Liceul „Radu Negru” din Făgăraș. La câteva zile după terminarea clasei a VII-a (astăzi a XI-a) a fost arestat în casa părintească; în aceeași zi au fost arestați și alți colegi ai săi. A fost anchetat la Securitatea din Făgăraș și Brașov, apoi închis la Penitenciarul din Brașov. A fost judecat la Brașov în februarie 1949 – împreună cu un grup de elevi, studenți, intelectuali și muncitori – și condamnat la un an de „închisoare corecțională”, pentru „uneltire împotriva ordinii de stat”. A fost eliberat după un an și trei luni, deci la 1 octombrie 1949.

Părintele Ioan Glăjar

N-a mai fost primit în Liceul „Radu Negru” și nici în alte licee, încât s-a angajat pe un șantier de construcții, reușind să termine clasa a XII-a ca „elev particular” (fără frecvență). După absolvire a încercat în patru rânduri să se înscrie la o facultate de construcții, apoi la facultatea de matematică-fizică, dar a fost respins mereu din cauza „dosarului”.

În cele din urmă s-a înscris la Institutul teologic universitar din Sibiu (1950-1954), continuând la cursurile de doctorat de la București (1955-1958). Cu mare greutate a fost numit preot în parohia Ucea de Jos, unde a funcționat până la pensionare, în 1956. În paralel a funcționat pentru scurt timp ca consilier economic al Arhiepiscopiei Sibiului (1974-1976), apoi ca lector la Institutul teologic (1976-1991), pentru disciplina Teologie Fundamentală și Istoria religiilor. A fost un bun teolog, apreciat de toți profesorii săi de la Sibiu și București. A publicat diverse studii și articole în periodicele timpului („Studii Teologice”, „Mitropolia Ardealului”, „Telegraful Român”).

Ioan Turcu era originar din Vingard, județul Sibiu, născut la 18 septembrie 1929. La 1 martie, pe când era elev în clasa a XII-a la Liceul „Mihai Viteazu”, a fost arestat și reținut în închisorile din Turda și Alba Iulia, apoi judecat la Sibiu și condamnat la doi ani „închisoare corecțională” sub acuzația de „uneltire contra ordinii sociale”. După eliberare, la 1 aprilie 1951, i s-a permis să termine liceul, apoi s-a înscris la Institutul teologic universitar din Sibiu, după câțiva ani s-a înscris și la cursurile de doctorat de trei ani la Institutul teologic din București. A fost hirotonit preot pentru Parohia Ighiel, județul Alba, apoi s-a transferat la Dumbrăveni și la Cîsnădie, județul Sibiu, și, în sfârșit, la Parohia „Lazaret”, din Sibiu. A fost un preot cu aleasă cultură și un bun predicator. A publicat numeroase articole în „Telegraful Român” și în revista „Mitropolia Ardealului”. A murit în toamna anului 1999.

Veșnică să le fie pomenirea!

SOLOGAMIA sau „icoana” narcisismului feminist

Sfântul Teofan Zăvorâtul ne spune că *nedorința de a suferi face ca neplăcerile să pară mai mari decât sunt de fapt, iar fleacurile se îngrămădesc până devin un zid despărțitor* [Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Tâlcuri din Sfânta Scriptură pentru fiecare zi din an*, București, Editura Sophia, pp. 244-245] Menționând cuvintele Domnului, *Ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă* (Marcu 10, 9), sfântul precizează că acestea au rolul de a întări căsătoria. Dar dacă apar momente ori chiar perioade dificile în căsătorie? Sfântul Teofan răspunde cu citatul paulinic *purtați-vă poverile unii altora și veți împlini astfel legea lui Hristos!* (Galateni 6, 2). Căci, tot el, întrebând retoric pentru ce ne-a fost dată mintea, răspunde: *pentru a netezi cărarea vieții*, în situația în care înțelepciunea înlătură piedicile care apar în cale. Și concluzionează: *oamenii nu se despart din lipsa înțelepciunii lumesci, ci mai mult din nedorința de a chibzui bine la starea de fapt a lucrurilor*. Ultima este o stare pe care a surprins-o atât de bine Sfântul Ghenadie, Patriarhul Constantinopolului (cu zi de prăznuire în 17 noiembrie): *Ai așteptat, Dumnezeule, să rodim struguri, dar noi am rodit [...] buruieni* [Rugăciunea Sfântului Ghenadie la căderea Constantinopolului, în „Cuvântul Ortodox”, 15.02.2012; <http://www.cuvantul-ortodox.ro/daca-te-avem-pe-tine-doamne-nimic-n-am-pierdut-rugaciunea-sfantului-ghenadie-la-caderea-constantinopolului/> accesat: 16.10.2017].

Citatul de mai sus pare a fi, credem noi, cel mai potrivit pentru a face trecerea de la *câsnicie la sologamie*, această nouă „icoană” a narcisismului feminin contemporan. Dar ce înseamnă *sologamie*? Cuvântul respectiv sugerează că este vorba despre o persoană care se căsătorește cu ea însăși, fenomenul fiind unul tipic feminismului, mai precis curentului feminist al zilelor noastre. Fiind la început și, astfel, fără a fi *îmbogățite prin experiență, nici maturizate prin reflexie*, actantele prinse în hora sologamică afirmă că este vorba despre *un mod de a întări și a afirma propria stimă de sine* [Mihai Sârbu, *Adio monogamie, bun găsit sologamie – sau, cum să te iubesti pe tine însuși ca pe tine însuși*, în „Cultura vieții”, 20.05.2017 (<http://www.culturavietii.ro/2017/05/20/adio-monogamie-bun-gasit-sologamie-sau-cum-sa-te-iubesti-pe-tine-insuti-ca-pe-tine-insuti/> accesat: 18.10.2017)].

Se pare că prima persoană care s-a căsătorit cu ea însăși, în decembrie 1993, a fost Linda Baker. Numai că astfel de evenimente – fiindcă, între timp, fenomenul s-a răspândit în Statele Unite, Olanda sau Taiwan – au fost însoțite de *critici grele* inclusiv în mass-media, oponenții afirmând că aici nu este vorba despre întărirea ori afirmarea stimei de sine, ci este un simplu reflex narcisist, o expresie a vanității [Yohan Demeure, *Qu'est-ce que la „sologamie”?*, în „CitizenPost”, 20.02.2016 (<http://citizenpost.fr/2016/02/quest-ce-que-la-sologamie/> accesat 16.10.2016)]. Iar, dacă ne uităm în DEX, vedem că mass-media nu este departe de adevăr, căci narcisistul/narcisista este cineva care acordă o atenție excesivă propriei persoane, una care are aproape o admirație patologică față sine.

Philippe Mesmer, corespondentul la Tokyo al ziarului *Le Monde*, relatează că există chiar o companie specializată în *nunta solo*, o companie cu sediul la Kyoto, care transformă *clientele sale în mirese orbitoare și radiante* pentru 300.000-400.000 de yeni (2.000-2.700 de euro). Una dintre metode este *agenda settings*, adică prezintă evenimentul așa cum își propune, adică schimbând unghiul (firesc) de abordare. Din toată descrierea corespondentului francez am reținut, deliberat, un amănunt care ni se pare relevant. Candidatele solo sunt invitate să aleagă între două feluri de costume: kimono tradițional sau rochie albă. *Nu am fost niciodată solicitați pentru kimono tradițional*, mărturisește Anastasiya Bulkavets, responsabil pentru promovarea internațională a companiei respective, deoarece *femeile preferă rochia albă ca să se simtă ca niște prințese* [Philippe Mesmer, *Au Japon, pour se marier, plus besoin d'être deux*, în „Le Monde”, 4.12.2014 (http://www.lemonde.fr/international/article/2014/12/04/au-japon-pour-se-marier-plus-besoin-d-etre-deux_4534571_3210.html); accesat: 18.10.2017)]. Or, psihologii consideră că dorința de a fi ceea ce nu ești ține deopotrivă de narcisism și de bovarism. *Lasă mușcăciul să crească pe buzele tale* [Daisetz Teitaro Suzuki, *Introducere în budismul Zen*, Iași, Polirom, 2015, p. 30].

Dr. Constantin ITTU

Andrei Șaguna, în rapoartele secrete ale Ministerului de Interne de la Viena

Despre personalitatea mitropolitului Andrei Șaguna s-a scris foarte mult în istoriografia română, dar și în cea de limbă germană, engleză și maghiară. Între istoricii și teologii, din țară și din străinătate, preocupați de diferite aspecte ale activității marelui arhieru se numără mai ales numele consacrate ale lui Nicolae Popea, Ioan Lupaș, Silviu Dragomir, Keith Hitchins, Johann Schneider, Nicolae Bocșan, Mircea Păcurariu, Vasile Oltean ș.a. Preocupat la rândul-mi de relațiile dezvoltate de Șaguna cu elita politică, culturală și bisericească a sașilor ardeleni, respectiv de raporturile sale cu autoritățile de la Viena, am făcut recurs la bogatele fonduri ale Arhivelor Naționale ale Austriei, unde episcopul, apoi mitropolitul Andrei baron de Șaguna a lăsat foarte multe urme. Pe baza documentelor inedite identificate în arhiva Ministerului de Interne voi ilustra în cele ce urmează personalitatea ierarhului român de la Sibiu într-o lumină nouă, necunoscută istoriografiei românești, prin prisma rapoartelor secrete întocmite de diferiți agenți austrieci de la Sibiu și Brașov despre activitatea baronului de Șaguna în perioada deceniului neoabsolutist (1851-1860). O simplă radiografie a acestor documente descoperă interesul și atenția pe care Curtea și guvernul de la Viena le manifestau față de ierarhul român, numărul rapoartelor depistate despre Șaguna fiind incomparabil mai mare decât al oricărei alte personalități politice, culturale sau ecleziastice din Transilvania epocii noului absolutism.

Deceniul noului absolutism, cunoscut în istoriografie și ca „epoca Bach” sau „era Bach”, după numele atotputernicului ministru de interne austriac Alexander von Bach, reținut de istorici drept cel mai puternic om politic din Monarhia Danubiană în deceniul neoabsolutist, se întinde între patenta imperială din 31 decembrie 1851, prin care se abroga constituția liberală din 4 martie 1849 și manifestul imperial din 15 iulie 1859, care anunța înnoiri legislative și administrative. După tulburările profunde și cu urmări adânci în mentalul colectiv, generate de revoluția pașoptistă și, mai ales, de războiul civil din Ungaria și Transilvania, Cabinetul de la Viena a impus un regim politic a cărui natură intrinsecă a fost caracterizată de centralism, germanizare, cenzură și un control puternic al autorităților asupra întregii societăți. Starea de asediu prelungită după înfrângerea revoluționarilor maghiari și pacificarea imperiului a impus supravegherea îndeaproape a tuturor provinciilor pentru preîntâmpinarea și lichidarea din fașă a oricărui turbulențe, mai ales politice, îndreptate contra regimului. Acest control exercitat asupra societății a fost asigurat pe mai multe niveluri de competență, având o organizare ierarhică foarte clară la nivel local, regional și central. Astfel, autoritățile civile, militare, jandarmeria, poliția și poliția secretă aveau misiunea de a întocmi rapoarte periodice sau ocazionale care erau centralizate la nivel provincial și central în cadrul Ministerului de

Interne și a Biroului de Informații de la Viena. Fiind responsabil pentru tot ceea ce însemna siguranța internă și liniștea publică, Ministerul de Interne, unde ajungeau marea majoritate a rapoartelor din teritoriu, a fost pe tot parcursul deceniului neoabsolutist cel mai important resort guvernamental, ceea ce explică rolul politic covârșitor jucat de Alexander Bach în afacerile cabinetului de la Viena. Bach a avut sub autoritatea sa poliția, mai exact „agenția aulică de poliție” (Polizeihofstelle),

ALEXANDER VON BACH, DESEN DE KRIEHBURER, 1849

creată ca organism de Iosif al II-lea în 1782 și perfectată de Franz I și de Metternich, care-și întindea rețeaua de agenții și agenți în întreaga monarhie, transformată în vara anului 1852 în „Autoritatea Superioară a Poliției” (Oberste Polizeibehörde), sub conducerea lui Johann Kempen von Fichtenstamm, și apoi jandarmeria, înființată în 1850. Dacă în sarcina jandarmeriei cădea *de facto* menținerea ordinii publice, autorității superioare a poliției îi reveneau atribuțiile polițienești ale regimului și, mai ales, cele legate de poliția politică. Pe lângă acestea funcționa un serviciu separat al poliției secrete ai cărui agenți întocmeau rapoarte ce ajungeau, prin intermediul așa-numitului „Birou de informații” (Informationsbureau), pe masa președintelui consiliului de miniștri și a ministrului de externe, ceea ce explică

situarea lăsamântului său arhivistic în fondul Ministerului de Externe, depozitat în arhiva Casei, Curții și Statului imperial (Haus-, Hof- und Staatsarchiv). Ceea ce supun acum discuției nu sunt rapoartele „Biroului de informații”, ci cele ale „Agenției aulice de poliție”, transformată în 1852 în „Autoritatea Superioară a Poliției”. Subordonată Ministerului de Interne, arhiva acesteia se păstrează în cadrul direcției Arhivei Administrative Generale (Allgemeines Verwaltungsarchiv), în secțiunea Internelor (Inneres), fondul poliției (Polizei). Unită cu arhiva Ministerului Justiției în anul 1921 sub genericul „Arhiva de stat a internelor și justiției” (Staatsarchiv des Innern und der Justiz) și depozitată în Palatul Justiției din Piața Schmerling, arhiva poliției și a ministerului de interne a suferit pagube enorme în timpul incendiului catastrofal al Palatului Justiției din 15 iulie 1927, care a generat distrugerea a aproximativ 75% din fondurile arhiviste păstrate în acel palat, ceea ce s-a salvat fiind astăzi cunoscut sub denumirea de „Acte incendiate” (Brandakten), urmele flăcărilor putându-se recunoaște în mai mică sau mai mare măsură pe toate documentele direcției arhiviste a Internelor.

Cu toate că mare parte a fondului documentar al Internelor a fost nimic, arhiva Ministerului Poliției, cum s-a numit o vreme, a început să fie fișată în 1897, fiind structurată pe anumite domenii și ramuri secționare pe diferite perioade istorice. Astfel, perioada 1852-1867, când a funcționat „Autoritatea Superioară a Poliției”, a fost structurată în două mari ramuri: seria prezidială I, cuprinzând anii 1852-1867 și seria prezidială 2, cuprinzând anii 1857-1867, ambele grupate într-un fond documentar propriu-zis și un indice alfabetic anual care nu numai că trimite la cotele documentelor, ci realizează o descriere sumară a acestora. Din ferice, aceste inventare ale fondurilor poliției nu au fost distruse de flăcările incendiului devastator din 1927. Răsfoind aceste fișe ale indicilor, am descoperit 13 rapoarte, cu mai multe documente venite de la agențiile de poliție din Sibiu și Brașov, care apar în dreptul numelui lui „Andrei baron de Șaguna, episcop neunit în Transilvania”, alte trei materiale semnalând numele său în chestiuni privitoare la situația confesiunilor Transilvaniei. Șapte sunt din anul 1856, unul din 1858, trei din 1859, unul din 1860 și unul din 1862. Rezumând aria geografică la Transilvania, în comparație cu Andrei Șaguna, pe numele lui George Barițiu există două rapoarte și pe cel al contelui Imre Mikó un singur raport, în timp ce alte personalități românești sau săsești, precum mitropolitul unit Alexandru Șuluțiu de la Blaj sau superintendentul evanghelic Georg Paul Binder de la Biertan, nici măcar nu apar în indicele poliției. La fel stau lucrurile dacă realizăm o comparație între Andrei Șaguna și ceilalți ierarhi ortodocși

(continuare în p. 7)

CS III Dr. Mircea-Gheorghe ABRUDAN

Un monument de cinstire

În toamna anului 1886, apărea la București, într-o ediție bibliofilă, albumul destinat să marcheze un eveniment excepțional petrecut atunci în viața Bisericii românești și a statului care, în urmă cu doar cinci ani, fusese proclamat Regat al României. Lucrarea în sine se prezenta ca o operă de excepție, atât prin formatul impunător (37×27 cm), cât și prin conținutul celor 100 de file, alcătuit din texte elegant așezate în pagină și dintr-o serie bogată de ilustrații cuprinzând schițe de arhitectură, xilografuri, dar și impecabile imagini fotografice, reproduse tipografic prin tehnica nouă pe atunci a heliografiei. Volumul, care se intitulă: *Biserica Episcopală a Mănăstirii Curtea de Argeș restaurată în zilele M.S. Regelui Carol I, sfințită din nou în ziua de 12 Octombrie 1886*, a fost imprimat în cadrul celei mai prestigioase edituri și tipografii românești a vremii, care funcționa sub marca: Stabiliment de toate Artele Grafice „Socec&Teclu”. Compania, care ființa din 1867, după asocierea lui Ioan V. Socec cu Nicolae Teclu, inaugura prin această ediție monumentală o colecție de albume cu aspect grafic deosebit și cu un conținut documentar și artistic foarte valoros. Este demn de remarcat faptul că tocmai în acea perioadă, Vasile Pârvan „recomandase un întreg sistem de albume culturale, sistem menit a tezauriza și a pune în evidență un număr nesfârșit de «documente» plastice, istoricul văzând în aceste albume o bună șansă de cunoaștere a spiritualității noastre și nu mai puțin una formativă, dat fiind că un popor se definește nu numai prin «eflorescența genialității lui», dar și prin asimilarea continuă a valorilor de cultură în masele largi” [Alexandru Zub, *În orizontul istoriei*, Institutul European, Iași, 1994, p. 139].

Dictonul *Historia magistra vitae*, invocat de Pârvan și cu privire la ceea ce poate rezulta din cunoașterea trecutului dobândită pe calea cercetării vestigiilor istorice și de artă,

a fost susținut de altminteri și de autorul *Precuvântării* prin care se deschidea albumul consacrat Mănăstirii de la Curtea de Argeș, istoricul și profesorul Grigore G. Tocilescu. Acesta propunea, ca pe un veritabil arc peste timp, o punere în pandant a evenimentului istoric al tănosirii bisericii ctitorite de domnitorul Neogoe Basarab, cu ceremoniile prilejuite de restaurarea și resfințirea aceleiași biserici, după mai bine de trei secole și jumătate, în timpul domniei regelui Carol I. Sfințirea, din luna august a anului 1517, „a unei biserici mari la Argeș, era o sărbătoare pentru întreaga lume creștină din Peninsula Balcanică”, apăsată sub jugul turcilor otomani. De aceea, fericitul ctitor Neogoe Basarab, voind să dea momentului strălucirea cea mai mare, „poftise să vie în acea zi toți arhimandriții din Muntele cel sfânt al Atonului, toți egumenii de pe la toate mănăstirile de acolo, patru mitropoliți, cu Patriarhul Țarigradului în frunte, și toți egumenii cu tot clerul din țară. Toți alergară la glasul piosului domn, pentru că sărbătoarea aceea era a Miresei lui Hristos, pentru că în acele timpuri de groaznică asuprire din partea osmanlăilor, ceea ce lega strâns toate popoarele creștine ale Orientului subjugat, era Cucea Mântuitorului Hristos, era credința fierbinte și neștrămutată, că numai prin mila și ajutorul celui A Tot Puternic... ele își vor redobândi libertățile și drepturile pierdute”.

Neogoe Basarab năzuise să exprime prin forma de o tulburătoare frumusețe a bisericii, pe care a clădit-o cu neprecupețită jertfă, idealul și demnitatea unui popor, care aspira la civilizație și independență. Alcătuirea magnifică a monumentului corespundea simbolic edificării spirituale, cu sprijin ferm pe temelia credinței creștine, a cugetului românesc, pentru că „sentimentele morale sunt cele care dau virtutea

interioară, cu mult mai puternică decât cea materială, și sentimentele morale se întemeiază, cresc și se păstrează numai prin sentimentul religios”.

Biserica Mănăstirii Argeșului a însemnat, atâta vreme cât zidirea ei s-a păstrat trainică și neîntinată, un liman al credinței și o icoană vie a identității spirituale a românilor. Dar tocmai înfățișarea atât de prețioasă pe care i-o procuraseră mai întâi Neogoe Basarab și apoi urmașii săi pe scaunul Valahiei, domnitorii Radu de la Afumați, Petru Cercel, Mihai Viteazul, Matei Basarab și Șerban Cantacuzino, împodobind-o „asemeni raiului lui Dumnezeu”, a atras asupra ei și destule nenorociri. Jefuită cumplit de armata lui Gabriel Báthori, la 1611, spoliată mai târziu de averi, în perioada cât a fost închinată, biserica mănăstirii nu a fost scutită nici de efectul distrugător al stihțiilor, cutremurele de pământ din anii 1802 și 1834 provocându-i însemnate daune.

Astfel că, în deceniile care au urmat producerii acelor ultime mari calamități, mândra ctitorie voievodală de la Argeș „ajunsesse la mare părăsire și pustiire”. Doar intervenția providențială a celui dintâi rege al românilor, Carol I, a făcut ca monumentul medieval să nu se năruie. Încă din primii ani ai domniei acestui monarh luminat, arăta cronicarul modern, „spornice în fapte mari... el și-a întors privirile spre monumentele vechi ale țării, care îi aduceau din vremurile trecute răsunete pline de glorie și de pietate; și în colinda iscoditoare prin munți și văi, a dat și peste lăcașul lui Neogoe Vodă, găsindu-l într-o desăvârșită pustiire și dărăpănare, (...) și nu a voit să lase a se prăpădi cu totul pomenirea osternelor acelu

(continuare în p. 7)

Lect. Dr. Ioan Ovidiu ABRUDAN

Actualitatea unui discurs patriarhal vechi de 60 de ani:

Justinian Marina, în Sibiu, la întronizarea Mitropolitului Nicolae Colan (IV)

Eu tot profesor am rămas. Discursul patriarhal e presărat de citate. Acum îl invocă și pe celălalt Nicolae, mitropolitul Bălan, antecesorul lui Colan. Patriarhul menționează această expresie – *eu tot profesor am rămas* – pe care vrednicul mitropolit Nicolae Bălan o spunea mereu cu părere de rău că și-a părăsit catedra universitară de la Academia Teologică din Sibiu. Patriarhul este mândru că drumul acesta al carierei universitare l-a urmat și noul mitropolit Nicolae Colan. Patriarhul anticipează: „*vă stăpânește părerea de rău că nu mai sunteți dascăl, pentru a fi putut continua acea nobilă muncă din tinerețe, de exeget al sfintelor scripturi și îndrumător spiritual al celor ce se pregăteau pentru îmbrățișarea misiunii preoțești*” (p. 373).

Așteptările patriarhului privitoare la învățământul teologic universitar din Sibiu. Sensul argumentelor care urmează în discurs converg spre importanța și vechimea școlii de teologice de la Sibiu. Sibiu era, alături de București, singurul oraș unde a funcționat, în anii de diktatură ateistă, un învățământ teologic de grad universitar. Respectul pentru această instituție și dascălii ei e evident în cuvintele admirative față de parcursul universitar al mitropolitului: „*aceasta vădește o pasiune curată pentru un stil de activitate care înalță pe om și îl face vrednic de prețuirea și respectul altora. Și mă obligă, întrucât vă așteaptă la Sibiu chiar pe tărâmul acestei munci didactice o serie de răspunderi grele privind tocmai pregătirea preoțimii noastre de mâine în Institutul Teologic de aici*”. Abordarea pragmatică a teologiei, este, în viziunea patriarhului Justinian, șansa de a avea preoți conectați la noile realități. E bine știută arta patriarhului de a negocia cu un partener capricios, așa cum era Partidul Comunist, încercând de fiecare dată să salveze ce se putea, conform principiului pierderilor minime. Fost dascăl de teologie la Seminarul din Râmnicu Vâlcea, putea astfel afirma că „*școlile noastre teologice trebuie să realizeze acea*

desăvârșită sinteză dintre științele sacre și viața religioasă care să ne dea un cler luminat, ancorat în realitățile vieții. Teoria turnului de fildeș, a savantului care face știință pentru știință, ca și a literaturii care face artă pentru artă, desprins și unul și altul de realitățile vieții constituie o formulă depășită de vreme și izgonită astăzi de pe tărâmul oricărei munci creatoare” (p. 374). Patriarhul amintește mitropolitului că va fi răspunzător de conducerea Institutului Teologic sibian și îi spune: „*ca Mitropolit al Ardealului veți fi conducătorul direct al Institutului teologic (...). Nu veți mai profesa de acum o disciplină oarecare de la înălțimea unei catedre universitare, precum ați făcut-o aici odinioară. Dar de la înălțimea jețului arhieresc la care v-a chemat vrerea lui Dumnezeu și dragostea oamenilor vă este dat să privegheați ca Institutul acesta să-și îndeplinească îndatoririle sale didactice și educative în așa chip, încât să dea un cler pătruns de frumusețea misiunii preoțești*”.

Eterna dilemă a preotului: Molitfelnic sau Evanghelie? Din ce în ce mai concret, patriarhul amintește în discurs preocupările mitropolitului pentru problema pregătirii clerului: „*v-ați întrebat ce trebuie să aleagă acesta (preotul) între Molitfelnic și Evanghelie. În inima preotului ortodox aceste două instrumente de muncă și inspirație vor fi prețuite și folosite în egală măsură. Cel dintâi pecetluind viața credincioșilor săi cu mirul sfânt al celei mai curate ortodoxii tradiționale, iar cel de-al doilea luminându-le cu mireasma dumnezeiască a autorului ei*”. Pentru ultima dată în discursul de la instalarea mitropolitului în catedrala sibiană, patriarhul amintește un scurt citat din volumul *Medalioane*, al lui Nicolae Colan (p. 8): „*cea mai durabilă și cea mai universal accesibilă carte pe care o poate scrie cineva este fără îndoială însăși cartea vieții sale*” (p. 375). Apoi patriarhul încheie cu un gând legat de meritele acumulate până la acel moment, de cel ce avea să conducă

timp de 10 ani Mitropolia Ardealului: „*rog pe Atotmilostivul Dumnezeu să vă ajute ca cele din urmă pagini din cartea vieții Înalt Prea Sfinției Voastre să fie tot așa de bogate în roade duhovnicești și tot așa de luminoase precum sunt paginile pe care le-ați scris până acum. Așa să vă ajute Dumnezeu*” (p. 375).

Concluzionând, putem să extragem din cele două discursuri patriarhale strategia pe care a aplicat-o patriarhul Bisericii Ortodoxe din România acelor ani în misiunea pastorală, modul cum s-a ocupat de aspecte diverse ale pastorației acelor timpuri (când Securitatea și Departamentul Cultelor erau ochii și urechile statului comunist), cât de mult cunoștea și prețuia pe sinodali cu care împărțea dificultățile, cum putea sensibiliza pe ardeleni sibieni, în cazul de față, precizând că le cunoaște cu exactitate mersul prin istorie, cum accentua profetic necesitățile urgente ale Patriarhiei, în speță, nivelul superior al pregătirii teologice a preoților, cu ajutorul cărora va putea salva Biserica și pe fiii ei de riscurile coabitării cu un stat care declara ateismul ca noua sa religie. Două mărturii bine-venite desenează finalmente o latură mai puțin știută a patriarhului Justinian: „*din dosarele întocmite de fosta Securitate, aflăm bunăoară că, la un moment dat, PF Justinian îi spunea PS Nicolae Popovici, episcopul Oradiei: «Ascultă de ei (de comuniști, n.n.), dar fă ce știi, așa cum fac eu» sau că preotul «reacționar» Nae Popescu afirma despre patriarh că e destul de abil să promită mult, să facă puțin sau chiar nimic pentru regim*”. (George Enache, „*Arestul*” patriarhului Justinian la Dragoslavele, în 1958. *Legendă și adevăr*, articol disponibil la adresa <http://zi-arullumina.ro/arestul-patriarhului-justinian-la-dragoslavele-in-1958-legendasi-adevar-39063.html>, accesat la 12 februarie 2017). Acesta este, în puține cuvinte, unul dintre portretele providențialului patriarh Justinian.

Pr. Dr. Cosmin George PIȚ

Gheron Iosif Isihastul (120 de ani de la nașterea sa – 1897)

Postul și înfrânarea

În descrierea elementelor constitutive ale programului ascetic practicat de Starețul Iosif, rolul trupului în săvârșirea acestuia (al programului), în ceea ce privește participarea și limitele lui, sunt minuțios analizate.

Trupul reprezintă, pentru Cuviosul Iosif, un element foarte important (indispensabil chiar) în realizarea progresului duhovnicesc, chiar dacă el asigură doar suportul pentru manifestarea puterilor sufletești. Grija specială pentru acesta nu înseamnă și menajarea lui, ci doar menținerea acestuia în hotarele firești.

Disciplinarea trupului se făcea, în primul rând, prin respectarea unei diete stricte, la care se adăugau și dese perioade de post (cele rânduite de biserică, dar și altele, impuse de diferite împrejurări). Regimul alimentar însemna respectarea cu mare acrivie a orei la care se servea masa (indiferent de perioada anului), precum și a cantității de mâncare permise (dar stabilite pentru fiecare în parte). Existau și excepții dictate de starea de sănătate precară ca urmare a mediului ascetic (umezeală), a muncii istovitoare (zonă greu accesibilă și neprielnică pentru grădinarit), a privegherii de toată noaptea (o adevărată provocare), și/sau a slăbiciunii firii (unii erau înzestrați cu mai multă rezistență – așa cum a fost Starețul –, alții erau deficitari la acest punct – de exemplul părintele Efreim cel tânăr căruia Starețul i-a permis să consume carne).

Asceza trupului însemna, pentru Starețul, și privarea de anumite lucruri (îmbăiere, somn îndelungat, îmbrăcăminte nouă), precum și mulțumirea cu strictul necesar (foarte rudimentar pentru cititorii de azi), de aceea scria unui fiu duhovnicesc că „*lucrurile bune cu adevărat nu le vei găsi mergând la băi sau trăind bine. Este nevoie de luptă și de osteneală multă*”.

Toate acestea nu constituiau un scop în sine, ci erau o formă de manifestare prin care se urmărea robirea de bunăvoie și permanentă din partea duhului, în detrimentul plăcerilor și al dorințelor păcătoase care lucrau prin simțuri. Astfel, înfrânarea era de la sine înțeleasă, întrucât „*din prea multă mâncare se nasc cugetele viclene și imaginațiile*”. Ea nu era niciodată practică (și nici înțeleasă) independent de celelalte exerciții ascetice (trupești și sufletești), fiind mereu legată de pomenirea neîncetată a numelui lui Dumnezeu (rugăciunea).

Grija pentru menținerea trupului la cote optime, pentru împlinirea îndatoririlor duhovnicești s-a manifestat la Starețul abia spre sfârșitul vieții sale pământești, mai întâi asupra celor încredințați lui de Dumnezeu spre povățuire, și mai târziu (din păcate prea târziu) față de propria persoană. Experiența (în ceea ce-l privește mai mult datorită neputinței) l-a determinat să accepte importanța unui program echilibrat în privința dietei (atât privitor la importanța hranei, cât și la elementele ce trebuie evitate), din mai multe motive, enumerate de el într-o scrisoare astfel: „*noi însă, deoarece Sfinții Părinți nu ne învață să nu mâncăm deloc, de aceea, chiar dacă primim acest har și cunoaștem că putem trăi și fără mâncare, în realitate, nu în închipuire, trebuie totuși să mâncăm și brânză și ou și lapte, dacă avem, și pește. Câte puțin din toate cele care ne sunt îngăduite de rânduiala monahală, pentru următoarele scopuri: întâi, pentru că astfel zdrobim rădăcina mândriei și a suficienței de sine, călcând peste orice gând ridicat împotriva lui Dumnezeu, și apoi, arătând ca toți ceilalți oameni, fără ca cineva să cunoască lucrarea noastră cea de la Dumnezeu, fugim de slavă omenească și de laude. Cu toate acestea, să nu credem că această puțină*

mâncare, luată în deplină cunoștință și cu discernământ, ne lipsește de harul dumnezeiesc și că, dacă am fi postit, am fi avut mai mult har. Nu. Deoarece Dumnezeu nu Se uită la cantitatea nevoițelor noastre, ci caută la scopul și înțelegerea cu care lucrăm și, în funcție de acestea, își revarsă bunătața Sa, mila Sa cea multă și îmbelșugată”.

Mai mult, nevoia (boala) l-a determinat să accepte și importanța medicamentelor pentru redobândirea sănătății, situație acceptată cu deplină încredere (deși cu multă împotrivire la început) după ce a citit scrisorile Sfântului Nectarie, care explica rolul doctorilor și al medicamentelor, afirmând că „*sunt necesare și medicamentele, și harul*”, lucru cerut apoi cu insistență tuturor celor ce se aflau într-o anumită suferință, pentru ca prin înțrămarea trupului să dea posibilitate puterilor sufletești de a lucra la capacitate optimă.

În aceeași categorie se încadrează și recomandarea de a odihni trupul, pentru că „*odihna și liniștea contribuie mult la refacerea omului*”, iar „*osteneala trupezască, atunci când este cu măsură și nu produce tulburare, este foarte folositoare; te conduce la smerenie*”. Din contră, lipsa somnului (odihnei) întunecă mintea și împiedică lucrarea harului în rugăciune.

Folosindu-se cu discernământ de trup și nelăsându-se influențat negativ de acesta, nici forțând limitele (necăzând în nicio extremă, ambele fiind meșteșugiri ale diavolului), ascetul/creștinul va putea înainta fără opreliști în urcușul duhovnicesc, care are drept scop îndumnezeirea omului în întregime, trup și suflet.

[Preot Dr. Cristian Groza, Gheron Iosif Isihastul. *Viața și învățătura*, Editura Sfântul Nectarie, Arad, 2017, pp. 186-189]

Andrei Șaguna, în rapoartele secrete ale Ministerului de Interne de la Viena

(urmărire din p. 5)

din Monarhia Habsburgică, între care există câte un raport polițienesc doar pe numele lui Eugen Hacmann de la Cernăuți și a mitropolitului Josif Raiaci, alte trei rapoarte făcând referire la situația eparhiilor ortodoxe din Dalmația, Timișoara și Oradea.

Cel mai spectaculos raport care pune în relief anvergura personalității episcopului Andrei Șaguna este cel expediat în 28 aprilie 1856 de colonelul Iancovsky din Sibiu către autoritățile polițienești superioare de la Viena. Adresat ministrului poliției Kempfen von Fichtenstamm, documentul discută influența pe care episcopul român o exercită asupra guvernatorului Karl Schwarzenberg, a adjutantului acestuia, căpitanul baron Kleinmayer, și a diferiților reprezentanți ai autorităților regionale din Transilvania printr-un ascuțit simț diplomatic, atenții și organizarea unor mese festive la episcopie. Prin această atitudine, sublinia colonelul, Șaguna nu numai că izbutise până atunci să câștige anumite avantaje pentru sine, pentru națiunea română și biserica neunită, ci era interesat în continuare să exercite o influență asupra diferitelor instituții ale statului prin intermediul unor bărbați fideli pe care reușise să-i ajute să accedă în posturi administrative importante din cadrul Locumtenenței și a Cancelariei aulice a Transilvaniei, ultima sa reușită fiind angajarea juristului sas Jakob Rannicher, asupra căruia „episcopul Șaguna exercita o influență foarte mare”, pe postul de secretar al Locumtenenței Transilvaniei. În 6 mai 1856 un oarecare ofițer de la centrala vieneză a Autorității Superioare a Poliției lua la cunoștință informația primită răspunzându-i colonelului Iancovsky să-i țină în continuare sub observație pe Rannicher și pe Șaguna, urmând a raporta la Viena despre lucrurile cele mai însemnate.

Din același an datează cel mai stufos dosar de rapoarte, expediat către Kempfen și Autoritatea Superioară a Poliției de

la agenții din Sibiu și Brașov, precum și de la guvernatorul Karl Schwarzenberg. Înregistrate sub cinci cote și date diferite, rapoartele înregistrează de fapt mai multe materiale polițienești referitoare la circulara episcopului Andrei Șaguna din 5 decembrie 1855, prin care ierarhul afurisea foile barițiene – *Gazeta de Transilvania* și *Foaie pentru minte, inimă și literatură* – oprindu-și sub amenințarea interdictului bisericesc și a dojenei arhieresti protopopii, preoții și cei aproximativ 650.000 de păstoriți de a se mai prenumera și a citi foile editate la Brașov de către George Barițiu. Controversa lui Șaguna cu foile barițiene e cunoscută în istoriografie și a fost percepută ca punct culminant al tensiunii dintre ierarhul ortodox și mediul ecleziastic greco-catolic, căruia îi aparținea și George Barițiu. Noutatea pe care o aduc asupra acestui episod rapoartele poliției constă în trei aspecte. Mai întâi că George Barițiu însuși îl reclamase pe Șaguna la poliția din Brașov și la guvernatorul Schwarzenberg acuzându-l de „cameleonism politic și de absolutism ierarhic”. În al doilea rând, ne descoperă că guvernatorul îi luase apărarea ierarhului, considerând că nu a acționat împotriva legii și nici a regimului, ci chestiona viza o problemă de natură pur confesională românească, ierarhul trecând după o perioadă defensivă în ofensivă, pentru că biserica sa fusese ofensată, Barițiu fiind cel ce tulburase spiritele și jignise comunitatea ortodoxă printr-o serie de afirmații și articole ale foilor sale. Iar în al treilea rând, arată că Șaguna era nu numai în vizorul agenților poliției de la Sibiu, ci uneori fusese contactat de către aceștia prin persoane terțe pentru a fi influențat într-o anumită direcție. Desigur, maculatura însemnată generată de evenimentul expedierii circulare șaguniene către protopopi, preoți și enoriași documentează faptul că glasul ferm al lui Șaguna nu numai că fusese în măsură să genereze o agitație semnificativă a spiritelor din întreaga societate transilvăneană, agenții poliției

fiind alertați din cauza tensiunii create și pregătiți pentru a interveni cu discreția necesară în scopul detensionării situației, ci era unul ascultat de români și urmărit atent de autoritățile poliției.

Un alt raport polițienesc din toamna lui 1856 vorbește despre anumite mișcări pe terenul religios, sesizând Vienei o serie de treceri confesionale de la uniți la neuniți în sudul Transilvaniei, conversii de care Andrei Șaguna nu numai că nu era deloc străini, ci, precum ținea agentul de la Sibiu să remarce, „fuseseră de-a dreptul încurajate tacit de ierarh”.

Următorul raport datează din vara anului 1858 și tematizează călătoria planificată de Andrei Șaguna prin întreaga monarhie în vederea strângerii unei colecte pentru construirea catedralei eparhiale pe care o gândea încă din 1850. Anvergura călătoriei episcopului a atras atenția maiorului Iancovsky din Sibiu care raporta, la 7 iunie 1858, inspectorului general al poliției austriece, Johann baron von Kempfen, că „episcopul grec neunit Andrei Baron de Șaguna a primit aprobarea prealabilă în vederea construirii unui dom și a efectuării unei colecte în monarhia austriacă, astfel că în ducerea la îndeplinire a acestui scop a plecat astăzi, la ora 5 de aici. Acesta intenționează să treacă pe la Carloviț, Viena, Veneția și de acolo în granița militară, ceea ce i se aduce preasupus la prealalta cunoștință a excelenței voastre”. Energia investită de episcopul Șaguna în proiectul catedralei generase, așadar, o veritabilă agitație prin Sibiu, ceea ce motivează urmărirea evoluției lucrurilor referitoare la această chestiune chiar de către agenții serviciului superior al poliției austriece, vigilenți în a depista și controla orice lucru care ar fi putut tulbura apele în societatea atât de atent supravegheată de către organele regimului neoabsolutist.

Din anul 1859 datează două rapoarte. Primul din 17 mai face referire la o adresă de loialitate semnată de Episcopul

(continuare în p. 10)

Un monument de cinstire

(urmărire din p. 5)

(voievod), cuvios și plin de dorul țării, și și-a pus nestrămutată hotărâre de a-l face și mai frumos din cum a fost, și mai strălucită podoabă a patriei”.

Acest panegiric e însoțit, în paginile albumului, de *Oda* închinată celebrării actului de *Sfințire a Curții de Argeș*, în versuri compuse de Vasile Alecsandri, reinterpretând, într-o tonalitate emfatică, genul *ekphrasisurilor* bizantine.

Partea de text cea mai consistentă îi revine, din nou, lui Grigore Tocilescu, care prezintă, într-o expunere foarte amănunțită, complexul arhitectural și decorativ al bisericii Mănăstirii Curtea de Argeș, așa cum se înfățișa la capătul procesului laborios de restaurare și înnoire, prin înzestrarea cu picturi interioare, cu mobilier și odore liturgice. Ceea ce s-ar putea reproșa acestei expuneri, este lipsa unei analize critice asupra manierei neștiințifice, cel puțin sub anumite privințe, prin care arhitectul restaurator a intervenit asupra monumentului medieval, alterându-i autenticitatea.

O altă secțiune s-a constituit într-o „Privire istorică asupra Monastirei și Episcopiei Curții de Argeș”, în care au fost urmărite în desfășurare mai multe etape, de la „Epoca străveche a zidirii”; „De la moartea lui Neagoe Vodă până la Șerban Cantacuzino”; „Restaurările de la Șerban Cantacuzino până la 1875”, pentru a se ajunge în final la perioada cea mai recentă, a „restaurațiunii” inițiate de Carol I. Discursul istoricului s-a sprijinit de această dată mai ferm pe temeuri arheologice, pe sursele epigrafice, precum și pe informațiile aflate în cronicile muntenești ori extrase din impresiile unor călători străini și, nu mai puțin, pe interpretarea unor tradiții și izvoare folclorice, cum a fost cazul baladei Meșterului Manole, redată integral în forma culeasă de Vasile Alecsandri. Ceea ce reprezintă aportul cel mai însemnat al cercetătorului acestui monument se află în legătură cu bogata diversitate a inscripțiilor pe care Gr. Tocilescu le-a putut identifica, deslușindu-le mesajul, în cuprinsul pisaniilor ori în epitafurile aflate pe lespezile tombale, în sclitadele iconoanelor ori cuprinse în formule votive, cu slove cusute cu acul pe vâluri liturgice brodate. Să mai notăm că el, primul, a identificat inscripția de pe fațada sudică a bisericii, care înregistrase prezența, în 1761, la Curtea de Argeș, a zugrăvilor transilvăneni Stan și Iacov, fii popii Radu din Rășinari.

Capitolul intitulat „Restaurațiunea” constituie fără îndoială partea cu valoarea documentară cea mai însemnată din întregul album, Grigore Tocilescu înregistrând cu acribie ordinea în care s-a desfășurat procesul laborios al reconstrucției monumentalei biserici medievale. Nu era pentru prima dată, așa cum era consemnat și în capitolul precedent, când se iniția un asemenea proces recuperator. O serie de reparații

fuseseră întreprinse chiar în cursul aceluși secol, datele acestora putând fi identificate de epigraf în diferite locuri din biserică: la 1800, 1804, 1835, cea mai recentă fiind din 1845. „Însă aceste restaurări, după cum aprecia Gr. Tocilescu, rău pricepute și executate în chipul cel mai primitiv, fură mai mult dăunătoare, mai cu seamă în ceea ce privește picturile interioare, pentru care ar fi fost cu mult mai bine să fie lăstate în starea în care se găseau”.

O acțiune premergătoare au reprezentat-o investigațiile arheologice minuțioase, rezultatele fiind confruntate cu de-

scrierile făcute monumentului cu secole înainte, între care cea mai amănunțită era cea de la 1654, a diaconului Paul din Alep. Informații esențiale, precum și un bogat material arheologic, au putut fi astfel recuperate. S-au întocmit relevée de arhitectură și „studiind picturile, (...) se formă un voluminos dosar al iconografiei bizantine din biserică”.

Complexitatea proiectului a determinat familia regală să se adreseze celui mai reputat arhitect francez al vremii, Viollet le Duc, care în schimb l-a recomandat spre a angaja lucrarea pe elevul său August Lecomte de Nöuy. Acesta și-a însușit viziunea romantică a maestrului, contestată, încă de pe atunci, în cerul celor mai experimentați arhitecți români, transpunând-o în propriul său concept de recuperare a vechii biserici

episcopale a Mănăstirii Curtea de Argeș. Grigore Tocilescu rezumă cât se poate de limpede în ce a constat acest proiect, în care imaginația a jucat un rol poate prea însemnat. Lunga experiență pe care o căpătase abilitul restaurator A. Lecomte, ca arhitect pe lângă Misiunea arheologică a Palestinei, „il autoriza a concepe lucrul cu totul altfel decât ca o simplă lucrare de «consolidare», decât ca o reparațiune; ea trebuia să fie o restituțiune a monumentului, cum a fost și cum ar fi trebuit logic să fie: o restituire a monumentului, adică o expunere a lui de toate elementele bastarde, care s-au aplicat după vreme la dânsul, o refacere a părților suprimate prin efectul timpului, și o reînviere a adevăratului monument primitiv, constituind oarecum o nouă și deplină eflorescență a stilului, ce caracteriza edificiul”.

Ceremoniile de consacrare a înnoitului edificiu au fost înregistrate cu de-amănuntul de Grigore Tocilescu în cel de-al treilea capitol, intitulat „Sfințirea Bisericii”, adăugând un plus de importanță excepțională valori documentare a volumului. Serbarea s-a petrecut în ziua de 12 octombrie 1886, în prezența regelui și a reginei, „cu o pompă neasemnată și vrednică de monumentul cel mai strălucit al Regatului României”. Cronica cuprinde și lungul șir de cuvântări rostite cu acel prilej, adresate unei adunări din care nu lipsea niciun nume important de la acea vreme, nici dintre înalții demnitari ai statului, nici dintre oamenii de cultură. Sunt amintiți, de pildă: I. C. Brătianu, Dimitrie Sturdza, Dimitrie Gusti, Spiru Haret, Vasile Alecsandri. Era prezentă practic întreaga înaltă ierarhie bisericească a Țării Românești, în frunte cu episcopul eparhial Ghenadie al Argeșului, invitat fiind și Mitropolitul Iosif Nănescu al Moldovei și Sucevei.

În încheierea volumului au fost așezate din nou versurile poetului Vasile Alecsandri, „Legenda sfințirii bisericii de la Curtea de Argeș” închinată Majestăților lor Regelui Carol I și Reginei Elisabeta, în ziua de 12 octombrie 1886.

În paginile pe care le-a adăugat, sub titlul de „Concluziune”, Gr. Tocilescu redă un fragment din discursul regal, susținut la deschiderea sesiunii ordinare a Corpurilor legiuitoare, și cu care încheiem această prezentare a unui veritabil monument de cinstire: „Reedificarea monumentelor vechi a fost una dintre lucrările care totdeauna a atras deosebita mea îngrijire. Am salutat cu fericire ziua, în care frumoasa catedrală a Episcopiei de Argeș a fost redată cultului divin, restaurată într-o splendoare și frumusețe, care ridică țara în ochii ei proprii. În curând vom serba sfințirea bisericii Mitropolitane și a Bisericii Sfinților Trei Ierarhi din Iași.

O națiune, care-și respectă monumentele străbune și mai ales pe acele ale pietății și ale credinței creștinești are un viitor sigur și neclintit”.

GOTTLob FREGE și natura atemporală a numărului

Cu toate că metabolismul ființei umane n-a fost centrat naturalmente pe un demers cognitiv hiperabstract, ci mai degrabă pe satisfacerea unor instincte vitale, cum ar fi procurarea hranei și procreația, există totuși matematicieni, logicieni și filosofi care încearcă să forțeze limitele noctice, să anexeze trupul gândirii. Astfel de ambiții umane ar echivala în lumea eonică, *mutatis mutandis*, cu dorința stranie a unui înger de a-și asuma vicisitudinile vieții terestre de la sexualitate la moarte.

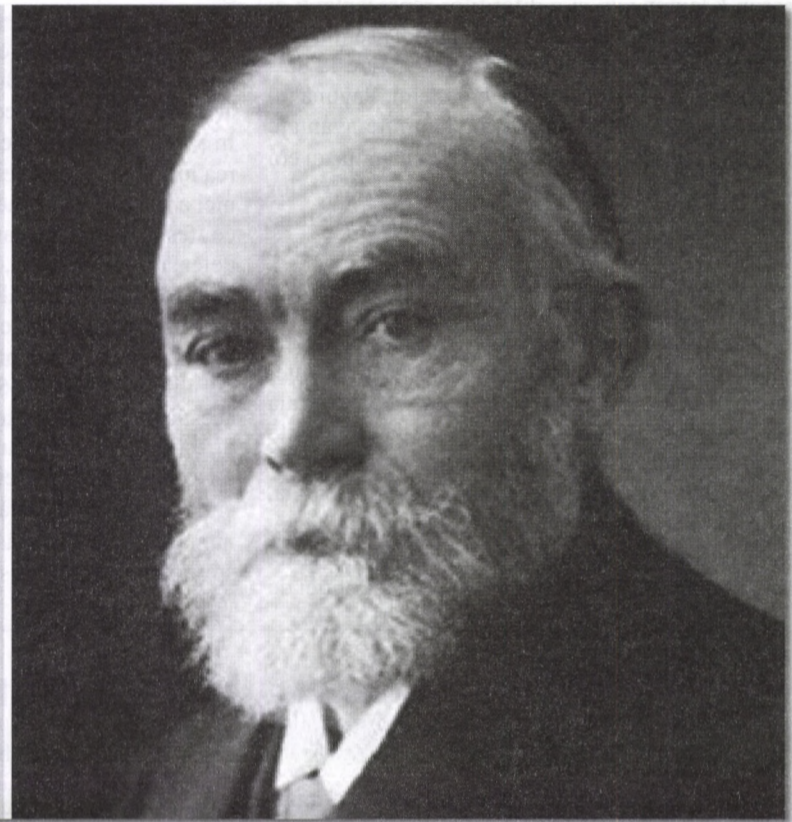
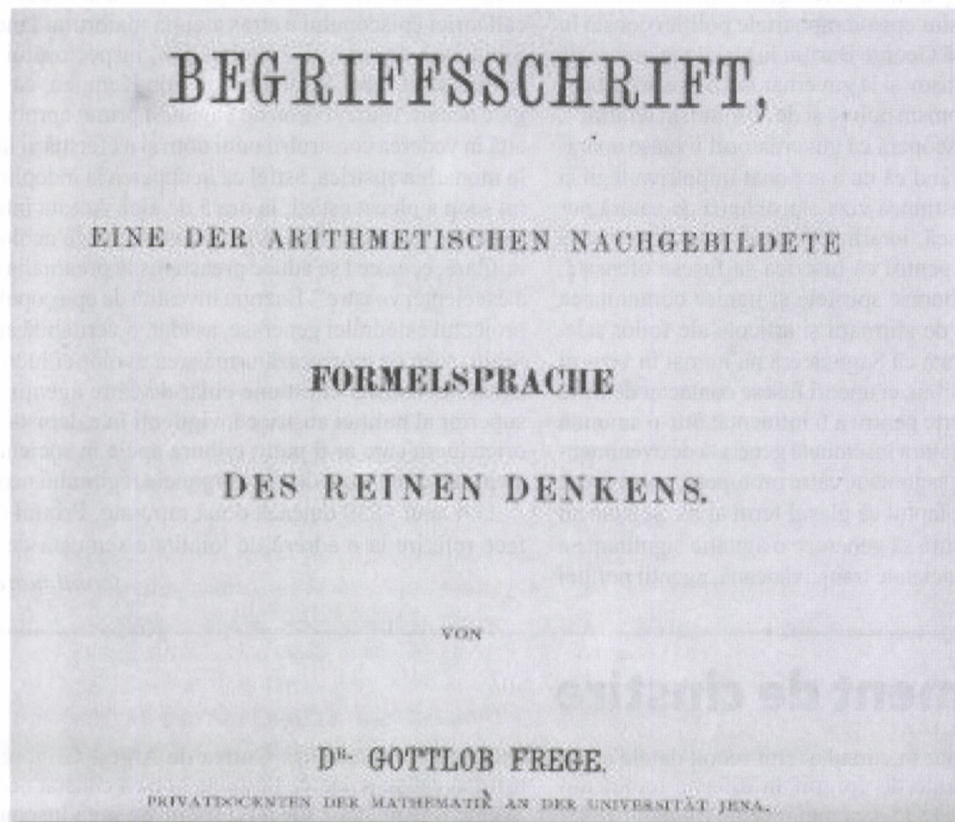
De astfel de experiențe peratologice pot fi „acuzați” un Parmenide, un Platon, un Aristotel, un Descartes, un

cu logica claselor.], fiind primul logician care reușește să integreze în gândirea occidentală logica aristotelică a termenilor și logica stoică a propozițiilor. Convins de imprecizia limbajului natural, Gottlob Frege intenționează să elaboreze o scriere conceptuală, o limbă riguroasă care să exprime raportul dintre concepte. În acest fel formalizează limbajul [Prin acest limbaj formal, Frege deschide calea informaticii] și axiomatizează logica.

În celebra sa lucrare *Fundamentele aritmeticii*, Frege critică nu numai concepția lui Stuart Mill, ci și definițiile date numărului de către Locke, Leibniz sau Kant, pro-

metice desemnează numărul 4. Avem aceeași semnificație 4, dar sensuri diferite.

O altă distincție pe care o face Frege este cea între propoziție și judecată, importantă pentru filosofia limbajului. Judecata este propoziție asertată sau negată, ceea ce înseamnă că numai ea poate fi adevărată sau falsă, nu propoziția. În exemplul „calul fuge” avem de-a face cu o propoziție pur logică, un enunț care plutește în spațiul inteligibil, dar este neutru, nu este nici adevărat, nici fals. Putem vorbi de adevăr numai dacă relaționăm afirmația cu realitatea fizică. Afirmația și negația constituie relația dintre concept

Leibniz, un Newton, un Kant, un Hegel, un Schopenhauer, un Cantor, un Einstein sau un Wittgenstein.

Friedrich Ludwig Gottlob Frege [Gottlob Frege, matematicianul, filosoful și logicianul considerat de către urmași un Aristotel redivivus, se naște la Wismar (Germania) în 8 noiembrie 1848. În 1869 se înscrie la Universitatea din Jena. După doi ani trece la Universitatea din Göttingen, unde studiază matematica, filosofia, fizica și chimia cu neokantianul Rudolf Hermann Lotze. În 1873 își susține doctoratul în filozofie cu tema: „Despre reprezentarea geometrică a lucrurilor imaginare în câmp”, iar în 1874 devine docent în matematică la Jena. Între 1879 și 1917 predă matematica, în calitate de profesor agregat și onorific, la Universitatea din Jena. În 1917 se retrage din activitatea didactică din cauza unor probleme de sănătate, iar la 26 iunie 1925 se stinge din viață la Bad Kleinen. Principalele sale opere sunt: *Scrierea conceptuală – o limbă formală a gândirii pure constituită după modelul celei aritmetice* (1879); *Fundamentele aritmeticii* (1884); *Legile fundamentale ale aritmeticii* (1893).] face parte din această familie de spirite. Geniul său creator se manifestă în trei domenii: logica formală, filosofia matematicii și filosofia limbajului. Opera fregeană debutează printr-o reacție critică față de tezele filosofului englez John Stuart Mill (1806-1873), după care logica nu era decât o parte a psihologiei: „Eu consider că logica, afirmă Mill, nu este o teorie a gândirii ca gândire, ci teorie a gândirii valide... Pe cât este de știință, ea este o parte sau o ramură a psihologiei; Bazele ei teoretice sunt împrumutate complet din psihologie...” [Vezi John Stuart Mill, *O examinare a filosofiei lui Sir William Hamilton*]. Principiile logicii sunt pentru Mill „generalizări rezultate din experiență”, conceptele sunt „nume” și nu au decât o realitate empirico-lingvistică, iar axiomele, „adevăruri experimentale”.

Frege va susține că logica și matematica sunt o singură știință, logica fiind disciplina de bază a matematicii din care sunt deductibile toate ramurile ei. Prin aceasta el formulează și dezvoltă programul logicist [De fapt originile logicismului se află în opera lui Georg Cantor, care, prin *Teoria Mulțimilor*, a unificat structurile matematice

punând definiția logică a numărului ca extensie a unui concept. De pildă, numărul doisprezece este extensia conceptului echivalent numeric al numărului apostolilor lui Iisus din Nazaret.

Immanuel Kant susține că aritmetica se întemeiază pe intuiție, nu pe intelect, adică pe intuiția timpului, nu pe logică și nici pe categorii. Frege îl contrazice afirmând că matematica este reductibilă la logică. Numărul este pentru el concept de clase care se aplică nu indivizilor, ci claselor, mulțimilor, fiind predicat comun al tuturor claselor echinumerice. Numerele, ca și entitățile logicii, nu sunt sinteze ale minții noastre, ci au o realitate obiectivă atemporală, inteligibilă. Există o hartă a inteligibilului care se lasă descoperită de intelect, nu de simțuri [Sesizăm în concepția fregeană, referitoare la transcendentalitatea conceptelor matematice, ecoul teoriei lui Platon despre separabilitatea inteligibilului de sensibil și atemporalitatea inteligibilului].

Având o natură atemporală, conceptul nu este reprezentare. Numărul 2 nu se reduce, de pildă, la două mere, ci la ceea ce este invizibil și inteligibil în această binaritate. Prin urmare, merele participă la numărul doi, dar nu sunt doi-ul în sine. Trebuie să facem diferența între număr și numeral. Lucrurile care pot fi afirmate despre numeral nu sunt valabile și pentru număr. Numărul nu se aplică obiectelor, ci conceptelor. De exemplu, în propoziția „Calul are 0 aripi”, numărul zero nu se referă la obiectele aripi, devreme ce acestea nu există, ci la conceptul de „aripi ale calului”.

Frege operează o distincție între sens și semnificație, între Sinn și Bedeutung. Semnificația este conținutul obiectiv al conceptului și este necontextuală, independentă de context, în timp ce sensul face legătura dintre semnificație și subiect și este dependent de context. Ex.: „Planeta Venus este și Luceafăr de seară și Luceafăr de dimineață”. Aici, planeta Venus este semnificația, iar Luceafărul de seară și de dimineață sunt sensuri. Noi surprindem în limbaj contextele semnificației care pot fi diferite. De aici se nasc diferențieri lingvistice pentru același lucru.

Al doilea exemplu pe care-l dă Frege, și anume $2+2$ are aceeași semnificație ca 2×2 , pentru că ambele operații arit-

și ceea ce cade sub concept. Dacă avem conceptul de cal și nu avem un cal concret, propoziția este falsă.

În concluzie, contribuția lui Gottlob Frege la dezvoltarea logicii formale, a filosofiei matematicii și a filosofiei limbajului ar putea fi rezumată la următoarele idei:

- propozițiile aritmetice sunt analitice, nu sintetice;
- aritmetica surprinde relații între concepte, nu intuiții;
- aritmetica se întemeiază pe logică, nu pe estetica transcendentală, cum postulase Immanuel Kant;
- conceptul de număr este predicatul comun claselor echinumerice;
- conceptul de funcție nu este o variație care are loc în timp, ci este tot concept;
- imposibilitatea reducerii logicii la psihologie;
- cuvântul este investit cu semnificație doar în contextul unui enunț;
- diferența între sens (Sinn) și semnificație înțelegeașă ca referință (Bedeutung);
- raportarea expresiilor limbajului simbolic la entități distincte (substantivele la obiecte, predicatele la concepții și relații, iar enunțurile la valori de adevăr) și considerarea sensului ca mod în care respectivele entități sunt date în limbaj [Vezi articolul despre Gottlob Frege în *Enciclopedia de filosofie și științe umane*, coordonatori Marco Drago și Andrea Boroli, trad. rom. de Luminița Cosma, Mihaela Pop și Anca Dumitru, Ed. ALL Educational, București, 2004, p. 368-370].

Deși la început gândirea lui Gottlob Frege nu s-a bucurat de o atenție deosebită din partea matematicienilor și filosofilor (matematicienii îi considerau lucrările prea filosofice, iar filosofii prea abstracte, prea matematice), a exercitat o influență decisivă asupra unor filosofi precum Rudolf Carnap, Bertrand Russell sau Ludwig Wittgenstein [Wittgenstein mărturisește că în redactarea *Tractatus-ului Logico-philosophicus* a pornit de la „scrierile magnifice” ale lui Gottlob Frege]. Astăzi comunitatea filosofică este în unanimitatea de acord (excepțiile sunt ne semnificative) că opera lui Gottlob Frege a constituit un moment crucial în istoria filosofiei de pretutindeni.

Lect. Dr. Vasile CHIRA

Misiunea Bisericii Ortodoxe, ieri și astăzi

Reflecții finale (II)

Pentru a fi cu adevărat eficientă, misiunea trebuie deci să-și regăsească coordonatele sale de la începutul Bisericii, folosite de Sfinții Apostoli și preluate apoi de creștinii din primul mileniu creștin (Relevante sunt textele de la I Cor. 2, 4; II Cor. 10, 4; 13, 3; I Tes. 1, 5.). Exemplul personal al Sf. Pavel are drept temelie chiar moartea sa martirică, dovadă că el era gata să propovăduiască pe Hristos chiar cu prețul vieții sale nu doar în teorie (vezi I Cor. 9, 15), ci și în practică. Prin aceasta, Pavel devine un model de urmat nu doar în misiunea externă, ci și în cea internă a Bisericii, nu doar pentru cei cărora trebuie să li se propovăduiască Adevărul – fie că nu l-au cunoscut niciodată pe Hristos, fie că s-au depărtat de El și trebuie să revină la Hristos –, ci și pentru cei care îl propovăduiesc: toți predicatorii trebuie să păstreze intactă credința chiar cu prețul vieții lor, după cum a făcut și Apostolul, conștienți că multe suflete s-au înstrăinat de Biserică tocmai datorită nevredniciei păstorilor ei!

O primă cauză ce ar sta la baza insuccesului misionar al Bisericii ar consta în caracterul instituțional al acesteia. Misiunea nu poate fi eficientă nici dacă urmărește lărgirea puterii autoritare a Bisericii, nici dacă este practică într-un spirit individualist (așadar dacă misiunea este rezultatul mândriei sau al originalității unei persoane, amestecată cu interesele unui grup mic ce dorește să-și impună convingerile proprii și nu să predice credința). În ambele situații misiunea este umbră de păcatul omenesc. Pentru a da însă rezultate, aceasta trebuie să depășească orice interese individuale, de grup sau bisericesti, și să nu aibă alt țel „decât pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit” (I Cor. 2, 2).

Aceasta înseamnă că misionarul însuși trebuie să se răstignească, lăsând la o parte rațiunile sale personale și argumentele celor din grupul cărui îi aparține, sau setea de putere lumească a instituției sale eclesiastice”. Misiunea este eficientă – continuă Stăniloae, dorind să compare adevărata misiune cu cea expusă anterior, una „falsă” sau ineficace – numai când puterea Duhului Sfânt iradiază din cel care predică pe Hristos. Această putere îl purifică în așa fel încât Duhul Sfânt poate să strălucească prin cuvintele sale, care vor fi pure și pline de puterea Duhului Care le confirmă fiind în el. Acest lucru are loc când predicatorul păstrează adevărul propovăduit de Apostoli, căci Duhul este unit cu adevărul, așadar cu Dumnezeu Care S-a întrupat în Hristos. El a fost cunoscut și propovăduit de Apostoli integral, fără modificări, așa cum s-a întâmplat într-o perioadă mai târzie (din istoria Bisericii, n.n.) de către fondatorii de noi grupuri creștine” (Vezi *Ibid.* p. 47).

Convingerea autorului este deci aceea că (re)descoperirea unei autentice misiuni creștine trebuie să treacă dincolo de „inovațiile” produse de-a lungul istoriei Bisericii până la perioada sa primară. Atunci misiunea a fost totală, pe deplin eficientă, fiindcă a fost efectuată de sfinți și martiri, adică de „cei care au ținut strâns Adevărul lui Hristos și, uitând de ei înșiși, au mărturisit cu puterea Duhului Sfânt. La începutul fiecărei Biserici stă un sfânt sau un martir, sau mai mulți dintre aceștia, care și-a dat întreaga sa viață, și nu doar cuvintele sau talentul, pentru a face cunoscută celorlalți plenitudinea lui Hristos pe care el o cunoștea cu certitudine. Deși el a fost sprijinit de organizații și resurse financiare, în predica sa nu au existat imixțiuni de ordin personal, de grup sau instituțional” (*Ibid.* p. 48).

Principala preocupare a Bisericii în lumea contemporană este de a restaura comuniune printre oameni, crede Pr. Dumitru Stăniloae, mai ales că aceștia cunosc, în mod paradoxal, din ce în ce mai mult singurătatea: „comuniunea a fost pierdută în viața marilor orașe, care nu este altceva decât pustiu, acum umplut cu mare tumult”. Faptul că Ortodoxia trezește atenția lumii apusene nu este doar pentru că predică un mesaj al unui Dumnezeu personal și iubitor, singurul Care îl poate salva pe om pe veșnicie prin împărțirea acestei iubiri – într-un

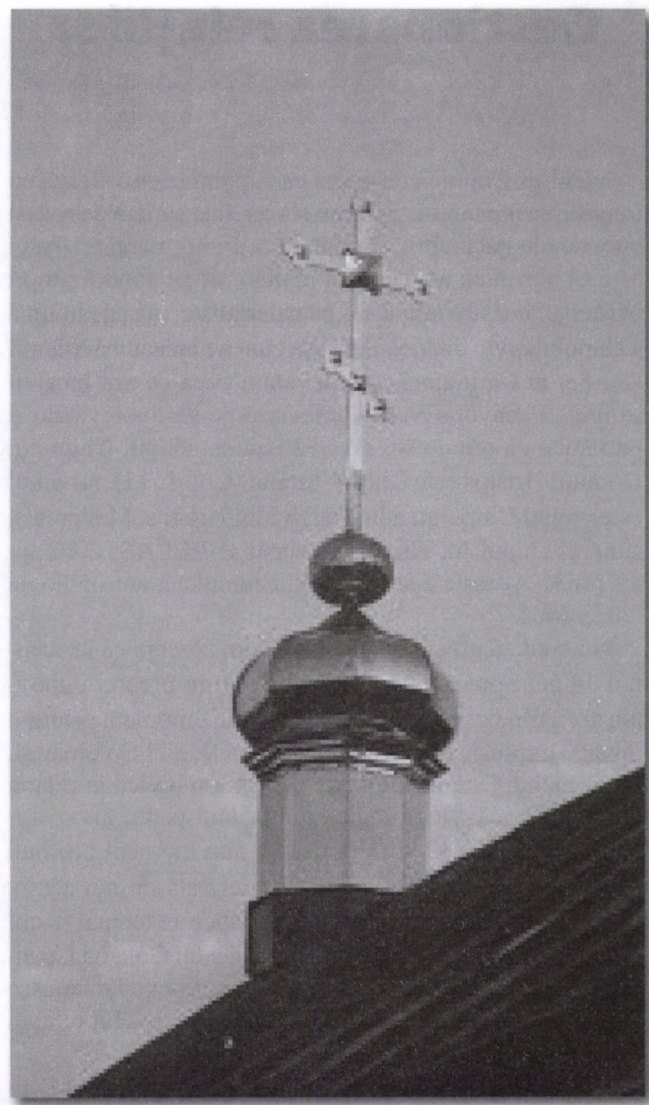
mod așadar diferit de falsul mister al esenței impersonale din religiile orientale. Atracția provine din faptul că prezintă oameni vii, aici și acum, „acea prezență delicată a iubirii, a comuniunii de credință, care sunt, totodată, puterea vieții de sfințenie”. Misiunea ortodoxă își datorează așadar superioritatea în raport cu toate celelalte nu pe superioritatea unui anumit tip de mesaj, ci pe însăși viața „predicatorilor” ei, sfinții și martirii. Doar aceștia pot să trezească cu adevărat în oameni setea de sfințenie și nemurire, dar și să le confere încrederea că această posibilitate poate fi concretizată. Puterea lor provine astfel nu din anumite calități cultural-spirituale umane, ci de la harul divin care sălășluiește în ei. „Doar sfinții și martirii pot conduce oamenii la Hristos, atrăgându-le sufletele cu puterea dumnezeiască ce strălucește în ei. Aceasta este o putere și o capacitate de a iubi care îi face să meargă până la sacrificiul total de sine. Oamenii sunt convinși că sfinții și martirii sunt rezultatul puterii divine și că și ei pot obține această putere, determinându-i, de asemenea, să devină sfinți și să se dăruiește în întregime lui Dumnezeu și semenului” (*Ibid.* p. 49).

Ținând cont de condiția omului de astăzi, care ar fi modul prin care Ortodoxia ar putea să răspundă nevoilor acestuia? Fie că posedă o moștenire creștină sau nu, omul contemporan posedă o acută conștiință de sine. Este un aspect de care trebuie să se țină seama, fiind conștienți însă, totodată, că însăși această conștiință acută de sine poate să-l facă pe om să-și dea seama de neputințele sale. În consecință, din labirintul încurcat al conștiinței omului modern poate să răsară dorința de a găsi un sens, un răspuns la nevoile sale spirituale, și de aici necesitatea de a se regăsi în comuniune cu ceilalți. Ortodoxia nu trebuie să piardă din vedere că omul modern „vrea de la vecinul său simplitate și puritate, așadar sinceritate”; ea trebuie deci să renunțe la antropologia sa teoretică, să fie capabilă să se preocupe de relațiile inter-umane specifice (și complicate ale) omului de astăzi.

Un alt aspect vizează depășirea aspectului autoritar-universalist în Biserică, întrucât acesta poate să devină un obstacol pentru ne-creștinii să adere la ea (simțindu-se probabil dacă nu opresați, cel puțin pierduți într-un mediu care nu le recunoaște și prețuiește – ba chiar tinde să la șteargă – moștenirea cultural-religioasă). Avantajul Ortodoxiei constă în organizarea sa în biserici autocefale – mijlocul ideal de păstrarea a diferitelor caracteristici etnice. Este un model pe care-l regăsim chiar în creștinismul primar, ne atrage atenția părintele Stăniloae, amintind de „poporul agonisit de Dumnezeu” (I Pt. 2, 9-10), dar și de faptul că cel mai adesea se uită că expresia „poporul lui Dumnezeu” este precedată de o altă formulă – creștinii sunt „popor/neam sfânt”. Important este că tot Apostolul neamurilor face din calitatea sfințenie creștinilor o condiție efectivă a predicii către lume: „Iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărâtească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată. Voi care odinioară nu erați popor, acum sunteți poporul lui Dumnezeu...” (A se vedea *Ibid.* p. 50-51).

*

Într-un volum autobiografic, scriitorul german Günter Grass, laureat al premiului Nobel pentru literatură pe anul 1999, scria: „Amintirea iubește jocul copiilor de-a v-ați ascunselea. Se pitește. Înainte de orice, se lasă ispășită de cuvintele frumoase și-i place să împodobească, adeseori fără să fie nevoie. (...) Atunci când este asaltată de întrebări, amintirea se aseamănă unei cepe, care ar dori să fie decojită ca să scoată la iveală ceea ce stă scris acolo și poate fi citit literă cu literă: arareori lipsit de echivoc, adeseori scris în oglindă ori încifrat în cine știe ce fel. Sub prima coajă, ce încă mai foșnește uscat, se găsește următoarea, care, abia desprinsă, lasă să se vadă o a treia, umedă, sub care așteaptă și șușotesc a patra, a cincea. (...) Ceapa are multe foi. Ele sunt nenumărate. Abia ce i-ai jupuit una, că se și înnoiește. Tocată, te face

să lacrimi. Abia când o decojești spune adevărul” (G. Grass 2007:9-10).

Ajuns la finalul acestei cercetări, m-am gândit la cuvintele spuse de Grass. Intenția mea a fost nu „să toc”, ci „să decojesc” ceapa. Parcurgerea „memoriei misionare” a Bisericii Ortodoxe ar fi dat deseori prilej de lacrimă: contexte socio-istorice dificile sau chiar potrivnice, încercări eșuate de înnoire, proiecte eșuate, trădări din partea altor „frați” creștini etc. Totuși, nu doresc să închei pe un ton pesimist. Dimpotrivă, sunt sigur că în momentul de față Ortodoxia se găsește într-un moment de cumpănă în ceea ce privește vocația sa misionară (O. Clement 2015). După decenii de prigoană ideologică – și, din nefericire, nu numai... – din partea unor regimuri totalitare atee, actualul context socio-istoric este mult mai prielnic desfășurării unei misiuni eficiente, deopotrivă pe plan intern și extern. Mai mult decât atât, după foarte multă vreme istoria face că, în perioada contemporană, orice potențial eșec să se datoreze nu factorilor exogeni, ci endogeni. Cu alte cuvinte, o misiune ortodoxă eșuată astăzi, are drept cauză principală pe ortodocșii înșiși...

Sperăm că s-a înțeles acum de ce, atunci când am expus pericolele și neajunsurile lucrării misionare ortodoxe – datorate fie factorilor externi, fie interni – am încercat să oferim și soluții la acestea, pe măsura puterilor noastre. Ele nu se înscriu într-o soluție general universală, perfectă, ci – sperăm noi – într-un compendiu de principii și metode pe care să se clădească mai departe.

Bibliografie (selectiv):

Dumitru Stăniloae, “Witness Trough «Holiness» of Life”, în Ion Bria (ed.), *Martyria/Mission: the witness of the Orthodox churches today*, Commission on World Mission and Evangelism, World Council of Churches, Geneva, 1980; Günter Grass, *Decojind ceapa*, trad. Victor Scoradeț, Polirom, Iași, 2007; Olivier Clement, *Viitorul Bisericii*, trad. Vasile Manea, Ciprian Vidican, Patmos, Cluj-Napoca, 2015.

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

SPOVEDANIE ȘI INTELIGENȚĂ EMOȚIONALĂ

Gestionarea relațiilor

Nichifor Crainic considera că sfințenia echivalează cu împlinirea umanului. „Chipul slavei Tale sunt, măcar deși port ranele păcatului...” cântăm la Înzmormântare. Totul este să dorim cu adevărat să înălțăm de pe fundul gropii existenței noastre întinate, i.e. materialiste, raza de lumină a chipului divin din noi. Sau, așa cum ne îndeamnă Sfântul Ciprian al Cartaginei, „să devenim ceea ce am început să fim”. Panayotis Nellas apreciază pe seama învățăturii patristice că omul este eikon Eikonos, chipul Chipului. Domnul Hristos este Chipul Tatălui (Col. 1, 15), iar omul este chipul Chipului, adică chipul lui Hristos. Mai precis, suntem chipul lui Hristos Întrupat (NELLAS, 2002, p. 59 și 63). Aceasta e antropologia completă, antropologia teocentrică.

Nu cred că greșim deloc dacă vom aprecia că la scaunul Tainei Spovedaniei, întâlnirea dintre preotul duhovnic și credincios este circumscrisă unui „moment profund uman”. Expresia din urmă aparține lui Daniel Goleman și, indiscutabil, este insuficientă pentru a o aplica la relația duhovnicească. După logica din primul paragraf, ar trebui mai degrabă să vorbim despre „un moment profund divino-uman”, expresie de altfel preferată de noi acum. Ceea ce urmărim în prezentarea de față este tocmai rostul intermediar – deci nu final – al expresiei lui Goleman, pentru a ajunge, pas cu pas, la teandrismul Spovedaniei. Așa facem legătura între QE și Spovedanie pe nivelul relației interpersonale a duhovnicului cu credinciosul.

Cercetări mai noi ale creierului uman au ajuns să confirme biblicul: „Nu e bine să fie omul singur” (Fac. 2, 18). E vorba despre așa-numiții neuroni de tip oglindă, al căror rost este tocmai oglindirea, reflexia, a ceea ce simte celălalt (GOLEMAN, 2016, p. 126). Dacă, spre exemplu, cineva vede că un semen de-al său suferă ceva, suferă și el împreună cu el. Astfel se explică și contagiunea emoțională. Așa funcționează „creierul social”.

În cadrul Spovedaniei, neurologic vorbind, lucrurile se petrec la fel. Cu alte cuvinte, empatia lucrează de la sine. Iar emoția se ia, se transmite de la unul la altul și astfel ar trebui să apară o preocupare în plus a preotului cu privire la obiectivitatea relației duhovnicești cu penitentul.

Suplimentar, apare și ipostaza parenting-ului. Preotul duhovnic este, în primul rând, părinte, tată, pentru credinciosul/credincioasa care se află sub ocrotirea patrafrului. El poate deveni, astfel, un „ecran” pe care credinciosul poate proiecta, inconștient – și e extrem de important să reținem acest lucru – o figură parentală. Modul în care o persoană și-a structurat relațiile din copilărie și din adolescență cu părinții se repercutează, zice J. Bowlby, asupra relației pe care persoana o are la un moment dat cu terapeutul ei (BOWLBY, 2016, p. 191). Și, de ce nu am zice noi, și asupra relației pe care persoana o are cu duhovnicul ei la Spovedanie. Iar dacă duhovnicul nu-și dă seama de lucrul acesta, poate cădea foarte ușor în hamacul confortabil al unui parenting (anti)duhovnicesc de factură emoțională, putând confunda lucrul acesta cu trăirea autentică. Se poate crea astfel o dependență ritualică între duhovnic și credincios, concomitent neproductivă pentru ambii.

„Emoția este un mijloc artificial de a produce gesturi și cuvinte care de foarte multe ori nu corespund realității. Exaltarea sentimentului religios și frazele pioase ascund adeseori formule fariseice și produc devieri păgubitoare. În toate emoțiile este o plăcere, o criză de voluptate. Sentimentul trezit are nevoie de senzații care la rândul lor provoacă dorințe vagi, dar intense” (FELEA I. 1939, p. 308-309).

În acest context clar-obscur, mai degrabă se perpetuează decât se dizolvă blocajele penitentului care în nici un caz nu „se întoarce mai îndreptat la casa sa” (Lc. 18, 14). Mai ușurat emoțional, pentru moment, da. Dar mai îndreptat, sub nicio formă. Mai trebuie ceva: „Convertirea

la pocăință este fructul emoțiilor și a cunoștințelor religioase, dar mai presus de toate este descoperirea dragostei, atingerea misterioasă de Duhul lui Dumnezeu care atrage spre sfințenia Sa sufletele dornice de mântuire” (FELEA, I, 1939, p. 321).

Pentru a se împlini scopul și rostul Spovedaniei este, așadar, necesară trecerea de la „un moment profund uman” la „un moment profund divino-uman”, când tina de pe ochii minții este lăsată să cadă pe caldarâmul materialismului pământesc, rămânând privirea curată ca un far călăuzitor a părintelui duhovnic. Altfel, dacă orb pe orb călăuzește...

Și pentru a trece de la emoție pură la puritatea convertirii autentice a credinciosului, doar „un lucru trebuie” (Lc. 10, 42). „Vinde tot ce ai...” (Mt. 19, 21), adică leopădă obiceiurile tale vechi și urmează lui Hristos. Canonul de îndreptare. Mergând pe urmele lui Hristos, se creează o nouă autostradă neuronală sinonimă cu noile obiceiuri care le înlocuiesc, nu fără luptă, pe cele vechi. Ce faci, te face. Și aici tot recentele descoperiri neurobiologice ne ajută să înțelegem ce înseamnă să respectăm logica repetitivă a canonului. Se pare că creierul nostru generează 10 000 de celule stem pe zi, celule care se împart în două. Jumătate dintre ele generează alte celule stem, cealaltă jumătate ducându-se acolo unde este nevoie de ele. De exemplu, pot merge în centrul învățării din creier (GOLEMAN, 2016, p. 137). În această situație, în cazul în care un lucru este repetat de suficiente ori devine obișnuită și deprindere. Se creează chiar noi circuite neurale care susțin și cu timpul fac tot mai ușoară manifestarea acestui nou tip de comportament. Întipărirea noului obicei cere un efort similar celui al dezrădăcinării celui vechi pe care îl înlocuiește (GOLEMAN, 2016, p. 140). Să zicem că un canon ar consta în rostirea zilnică, matinală, timp de 40 de zile, a psalmului cincizeci. De obicei, dacă, dimineața, persoana care primește canonul este obișnuită să-și bea cafeaua la televizor, dificultatea rostirii psalmului este direct proporțională cu forța spirituală necesară dezrădăcinării plăcerii de a privi dimineața la TV. Dacă credinciosul merge pe principiul „dai voință, iei putere”, atunci criza luptei va trece și creierul se va învăța cu această nouă activitate. Un nou circuit neural va lua locul celui vechi, care încet, încet va dispărea. Astfel se trece de la emoție la har, de la ușurare la îndreptare. Însă virtutea cere bărbăție și perseverență.

Acesta este noul drum care înseamnă a călca pe urmele lui Hristos, a fi pe Cale. Și dacă preotul duhovnic a văzut și a mers mai întâi pe acest drum (neural-duhovnicesc, i.e. teandric), îl poate arăta apoi și credinciosului spre mântuirea amândurora. Un plus de obiectivitate relațională. E un posibil portativ de pe care se poate interpreta melodia duhovnicească a relației prin intermediul competențelor QE.

Bibliografie:

1. BOWLBY, John (2016). *Crearea și ruperea legăturilor afective*, București: Editura Trei.
2. FELEA, Ilarion (1939). *POCĂINȚA – studiu de documentare teologică și psihologică*, Sibiu: Tipografia Arhidiecezană.
3. GOLEMAN, Daniel (2016). *LEADERSHIP. Puterea Inteligenței Emoționale*, București: Curtea Veche Publishing.
4. NELLAS, Panayotis (2002). *Omul – animal îndumnezeit*, Sibiu: Editura Deisis.

Pr. Dr. Ciprian Valentin BÎLBĂ

Andrei Șaguna, în rapoartele secrete ale Ministerului de Interne de la Viena

(urmăre din p. 7)

ANDREI BARON DE ȘAGUNA, DESEN DE KRIEHLER. 1857

Andrei Șaguna alături de protopopii săi și depusă la sediul guvernatorului și al poliției de la Sibiu. Maiorul Iancovsky îl informa pe inspectorul Kempen că guvernatorul o va trimite în ziua următoare Majestății Sale, subliniind, totodată, că adresa e cu atât mai importantă cu cât poate fi percepută în numele tuturor românilor ardeleni, din moment ce „o adresă asemănătoare nu a fost încă remisă nici din partea clerului greco-catolic, căruia îi aparțin cei mai mulți clerici valahi de aici, nici din partea aristocrației maghiare a țării”. Adresa emisă de Șaguna în toila conflictului militar al Imperiului austriac cu Regatul Sardiniei și Piemontului, aliat al Franței lui Napoleon al III-lea, surprinde încă o dată una din constantele gândirii politice șaguniene: loialismul de nezdrunțat față de Casa și familia imperială de Habsburg. Din 11 decembrie același an datează raportul zilnic al direcției poliției din Sibiu către „Autoritatea Superioară a Poliției”, în care se tematizează serenada cu torțe întreprinsă de elevii și studenții români din Sibiu la reședința episcopală ortodoxă cu ocazia onomasticii lui Andrei Șaguna, relevând în acest fel respectul și popularitatea de care se bucura ierarhul în ochii tineretului studios. Un lung raport de 10 file datează din 22 mai 1859, tematizând divergențele episcopului Șaguna cu ministrul Leo Thun al Cultelor și Învățămintului, pe care Șaguna îl acuza de ultramontanism și atitudini dușmănoase față de Biserica Ortodoxă, în general, și Eparhia Ardealului, în special.

Din anul 1860 datează un raport trimis directorului poliției Philipp von Weber, în 13 iulie 1860, și ministrului internelor în 22 iunie 1860, de către agenția de poliție sibiană, în care se enumerau adresele de mulțumiri și felicitare primite de Andrei Șaguna din partea românilor din Transilvania în urma atitudinii și, mai ales, a intervențiilor episcopului în cadrul ședințelor Senatului imperial de la Viena. Agenția sibiană menționa în ultima frază a documentului că organele de presă locale și regionale fuseseră deja atenționate să nu facă publice aceste adrese care ar fi putut exalta peste măsură spiritele și așa destul de exacerbate ale naționalităților ardeleni.

Ultimele două rapoarte provin de la agențiile din Brașov și Sibiu și au fost expediate Vienei pe 1 și 2 august 1862. Ambele prezintă eforturile episcopului Șaguna de a înființa Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, asociație culturală, pentru a cărei înființare primise avizul guvernatorului.

Dincolo de informațiile, de altfel doar succint redate, pe care le cuprind rapoartele poliției austriece din deceniul neoabsolutist despre episcopul Andrei Baron de Șaguna, sesizăm că agențiile polițienești transilvănene și centrala vieneză l-au perceput pe acesta prin prisma celor patru roluri principale – ierarh al bisericii, om al cetății, lider al națiunii și reprezentant al poporului înaintea Curții imperiale –, pe care le-a deținut în perioada cât s-a aflat la cârma Eparhiei Ardealului și care a fost reținută în mod justificat de istoriografie drept epoca lui Andrei Șaguna.

[Un fragment al unei comunicări susținute în cadrul *Congresului Național al Istoricilor Români*, desfășurat la Cluj-Napoca între 25 și 28 august 2016]

SĂ NE ÎNTOARCEM LA PĂRINȚI!

Dincolo de tumultul societății cotidiene, în taințele istoriei neamului românesc, spiritul iubitor de frumos, filocalic, încă nu a pierit, dar cu greu se mai face simțit. Pentru a înțelege ceea ce neamul românesc pierde prin neștiință, este imperios necesară evocarea unui eveniment aruncat, din păcate, într-un con de umbră: împlinirea a 70 de ani de la apariția primului volum al **Filocaliei românești** (tipărit în tiraj mare).

Apariția *Filocaliei* nu doar că a însemnat revirimentul unei tradiții spirituale autentice răsăritene, detașată de conținutul searbăd al scolasticii apusene, ci a fost triumful unei inimi cu adevărat românești într-un climat ostil creștinismului, o inimă care a înțeles că, în ciuda oricărui constrânger, „cu Dumnezeu, românul e tare” [Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie și românism*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1939, p. 47]. Părintele Dumitru Stăniloae, exponentul principal al transmiterii bogăției filocalice în spațiul românesc, ținea să sublinieze chiar în introducerea primului volum că, în ciuda lipsei unor ediții critice asupra scrierilor Părinților filocalici, „tălmăcirea acestei comori de spiritualitate ortodoxă în limba românească nu mai poate aștepta zeci sau chiar sute de ani” [Dumitru Stăniloae, „Cuvânt înainte”, în *Filocalia*, vol. I, Institutul de Arte Grafice „Dacia Traiana” S.A., Sibiu, 1947, p. VIII], pentru că împutinarea izvoarelor patristice a adus cu sine un formalism sec de esența sa mistică și un misticism scindat de forma sa practică. În acest sens, *Filocalia* – iubirea de frumusețe – este scoasă din mediul exclusiv monastic și dăruită fiecărui om în parte ca *manual de știință a sufletului*, „știința prefacerii în valori practice a tezaurului credinței” [Ibidem, p. XI].

Societatea românească post-decembristă, deși deține acest neprețuit odor al spiritualității – astăzi însumând 12 volume –, nu îl cercetează, ci, mai mult, se raportează la el ca la o realitate închisă în sine, a cărei constituție nu se pliază pe necesitățile omului actual. Spre marea dezamăgire a neobositului ostenitor, **Filocalia nu a devenit un fenomen spiritual și cultural** [https://doxologia.ro/puncte-de-vedere/filocalia-parintelui-staniloae-la-70-de-ani-de-aparitie-sfintenie-curaj], așa cum s-a dorit a fi.

Întreaga colecție filocalică stă sub semnul paradoxului. Aceste volume au apărut într-o perioadă în care a publica o carte era un lucru aproape imposibil. Primul tom se naște din stăruința și credința părintelui Stăniloae, întărite de prezența neconținută a ieromonahului Arsenie Boca, prin care se viza apărarea credinței străbune, cu asumarea riscului acțiunilor potrivnice ale Statului – un risc care

descoperă o fină înțelegere a nevoilor interioare ale unui neam sărăcit de propria-i credință. Cu toate acestea, libertatea pe care a dobândit-o nația română odată cu căderea comunismului a pus în lumină și golul spiritual interior al majorității poporului. Un fenomen străin de sufletul românesc a luat amploare: mișcările de tip New-Age, mișcări ce propun dezvoltarea personală printr-o formulare „științifică” a unui sincretism cvasi-religios. În acest sens, craterul creat de prăbușirea colosului ideologic a făcut să țâșnească noi și noi „izvoare de apă”, omul ieșit de sub comunism trăind sub stigmatul debusolării.

Acest fenomen se răsfrânge până în zilele noastre, când numele de creștin pare a nu mai purta aceeași încărcătură simbolică ca odinioară. Astăzi este mai mult decât importantă cultivarea unui discernământ intim legat de o viață autentică de creștin. Asta propune și *Filocalia*: un discernământ aparte, duhovnicesc, prin care omul este capabil să pătrundă realitatea mistică a vieții creștine, dezbrăcată de orice forme de misticism, forme care nu se pliază deloc pe resorturile interioare ale poporului român, în care Ortodoxia și ființa națională „au format un întreg identic cu sine însuși de-a lungul întregii sale istorii, de la începuturile poporului român și a creștinismului originar și până azi” [Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie și românism*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1939, p. 142].

Omul contemporan este omul simțirilor. Paradoxal și în chip pozitiv, omul, cu cât a aclamat mai puternic primatul exteriorității, cu atât a început să sondeze mai mult în propria-i interioritate, chiar dacă nu spre a-L căuta acolo pe Dumnezeu. Astăzi, ca și în vremurile trecute, se pune mare accent pe trăirea religiei, însă ca formă de stări sufletești ce inundă sufletul ca într-un fel de extaz indus. Acest aspect este foarte bine expus în învățăturile Sfinților Părinți, prin care se arată că simțirea mistică este treapta cea mai de pe urmă a unui urcuș duhovnicesc în care harul lui Dumnezeu și efortul omului se împletesc ca într-o cosiță. „Problema omului se plasează într-o altă lumină prin relaționarea sa ontologică cu Dumnezeu” [André Scrima, *Antropologia apofatică*, Humanitas, București, 2005, p. 52]. Atât timp cât simțirile extatice sunt socotite a fi valori în sine, acestea nu țin de punerea în valoare a potențialului interior al omului. Doar în măsura în care trăirea religiei este „o înaintare cu rânduială spre ținta desăvârșirii” [Dumitru Stăniloae, „Cuvânt înainte”, în *Filocalia*, vol. I, p. X], ea are valoare. Religia înțeală ca „re-legare” a omului cu Dumnezeu constituie realitatea edificatoare a umanului. Pe acest teren, misticismul practicilor new-age-iste se

descoperă ca o formă profundă de sevraj spiritual, a cărei soluționare își găsește ecoul doar prin „orientarea scrupuloasă după cea mai precisă știință a sufletului” [Ibidem].

Mistica autentic creștină nu doar că certifică autenticitatea identității umane numai în raport cu Dumnezeu, dar oferă și suportul necesar împlinirii duhovnicești a omului, împlinire care își găsește imaginea în Taina Întrupării, a unirii omului cu Dumnezeu. „Omul nu poate fi determinat decât sau de Dumnezeu, sau de lume: trebuie să alegi. Tentativa umanistă a optat pentru un umanism despărțit de Întrupare, adică pentru un pseudo-umanism sfâșiat inițial de o mortală contradicție internă, căci nu poți concepe o imagine și o realizare plenară a ființei umane în afara Întrupării, care singură a restituit lumii chipul din eternitate al omului” [André Scrima, *Antropologia apofatică*, p. 27].

Într-o formulare scurtă, **Filocalia aduce dogma în sfera practică**, însoțește omul, din treaptă în treaptă, învățându-l cum să se ferească de rău și să facă binele, printr-o practică statornică. În acest sens, omul trebuie să dobândească anumite deprinderi lăuntrice, care, sub paza harului și printr-o asceză cumpătată, se vor statornici în Bine, un bine care nu este forțat, care nu se confundă cu împlinirea pur exterioară a unor norme juridice, ci se identifică cu interioritatea cea mai profundă a omului, care este chipul lui Dumnezeu în om. Cu alte cuvinte, pe măsură ce omul se sfințește, devine și bun. În acest caz sfințenia nu se pretează a fi împlinirea umanului prin propriile forțe – o pseudo-împlinire a unor forțe limitate –, ci se dobândește prin conlucrarea tainică a omului cu Dumnezeu, până la revelarea adevăratei forme a umanului și îndumnezeirea lui. De aceea accentul cade, de multe ori, pe paza gândurilor, căci „patimile pot fi topite și faptele externe pot fi îmbunătățite numai după ce omul s-a deprins să-și urmărească atent orice gând; (...) de aici înainte va crește în dragostea de semeni și va cunoaște tot mai mult tainele adânci ale vieții spirituale, pătrunzând în centrul de lumină și de fericire dumnezeiască” [Dumitru Stăniloae, „Cuvânt înainte”, în *Filocalia*, vol. I, p. IX].

Mesajul este unul clar: **„Să ne întoarcem la Părinți!”**. Să cercetăm acest tezaur pe care părintele Dumitru Stăniloae ni l-a lăsat ca moștenire a tradiției spiritualității ortodoxe – rezultatul experiențelor Sfinților Părinți așternut cu Duh pe foi de hârtie – și să urmărim cele pe care Duhul Sfânt ni le-a pus înainte, ținând seama de un lucru de netăgăduit: schimbarea pe care fiecare o așteaptă de la lume începe de la propria persoană.

Nicolae Toma POSA

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Hramul Catedralei mitropolitane din Sibiu

Sărbătoarea Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, hram al Catedralei mitropolitane din Sibiu, a debutat miercuri, 29 noiembrie, cu slujba Vecerniei și a Litiei oficiate de ÎPS Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, împreună cu Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, preoții de la bisericile din Sibiu, precum și numeroși slujitori ai sfințelor altare din Brașov, Făgăraș, Mediaș, Rupea și alte localități din Arhiepiscopia Sibiului, dar și din alte eparhii.

Credincioșii au umplut Catedrala mitropolitană la slujba Vecerniei și au participat împreună cu pelerinii veniți din toată eparhia și din alte locuri ale țării la tradiționala procesiune cu moaștele Sfântului Ierarh Andrei Șaguna.

Răspunsurile liturgice au fost date de studenții Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu, dirijați de pr. lect. univ. dr. Sorin Dobre.

Alături de soborul de preoți și de credincioși au participat la procesiune un detașament de onoare de la Garnizoana militară din Sibiu și jandarmi.

La ieșirea din Catedrala mitropolitană, fanfara Garnizoanei Sibiu a intonat imnul național, iar mai apoi s-a mers pe traseul strada Mitropoliei-Piața Mare-Bulevardul Nicolae Bălcescu-Parcul ASTRA-Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Binecuvântarea pelerinilor

IPS Mitropolit Laurențiu a citit rugăciunea de binecuvântare a pelerinilor, iar la final le-a mulțumit tuturor pentru participarea la această procesiune prin care s-a deschis sărbătoarea hramului.

„Slavă lui Dumnezeu pentru toate, pentru binecuvântarea revărsată asupra noastră! Cinste și rugăciuni înălțăm către Sfântul nostru ocrotitor Andrei, Mitropolitul Transilvaniei, care, astăzi, de ziua sa de sărbătoare, a ieșit pe ulițele cetății ca să cuprindă toată cetatea, pe care Dumnezeu s-o binecuvânteze în numele lui și prin rugăciunile lui! Dumnezeu să binecuvânteze osteneala și dragostea frăților voastre care ați venit de departe, de la Brașov, din Făgăraș și din alte părți, ca să fiți împreună cu noi. Mulțumim preoților noștri care au făcut astăzi soborul împlinirii, o Vecernie cu toți preoții slujitori din cetatea Sibiului și din împrejurimi și cu părinții protopopi. Mulțumim, de asemenea, cu multă dragoste și prețuire Armatei noastre și jandarmilor care l-au cinstit pe Sfântul, au cinstit Biserica și ne-au prețuit pe noi. Aceeași cinste și prețuire le întorcem către aceste instituții ale statului care ne sunt dragi și care ne apără. Am făcut astăzi o legătură între Sfântul Ierarh Andrei, între ziua lui de prăznuire, cu sărbătoarea Sfântului Andrei, Apostolul neamului românesc, și Ziua Națională. Cântările intonate sunt asemenea colindelor sfinte pentru că sunt cântări ale neamului românesc”, a spus ierarhul.

Credincioșii au avut posibilitatea să cinstească moaștele Sfântului Ierarh Andrei Șaguna și să se închine la icoana în care marele ierarh este reprezentat alături de Sfântul Apostol Andrei, sărbătorit tot în 30 noiembrie.

Sărbătoarea Sfântului Apostol Andrei și a Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei, a adunat mulțimi de credincioși la Catedrala mitropolitană din Sibiu unde au avut posibilitatea să se închine la moaștele sfântului ocrotitor al Transilvaniei și să participe la Sfânta Liturghie oficiată de șapte arhierei și de numeroși preoți și diaconi. Alături de Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, s-au aflat în sobor Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul de Alba Iulia, Preasfințitul Părinte Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul Ortodox Român al Ungariei și locțiitor de Episcop al Daciei Felix, și Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Împreună cu arhierii au liturghisit consilieri eparhiali, protopopi, cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu și alți slujitori ai sfințelor altare.

La hramul Catedralei mitropolitane au fost prezente numeroase oficialități, amintind aici parlamentari, subprefectul județului Sibiu, Horațiu Marin, președintele Consiliului Județean, Daniela Cîmpean, primarul Sibiului, Astrid Fodor, inspectorul școlar general al județului Sibiu, Claudia Mery Simtion, rectorul Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu, generalul Ghiță Bârsan, vicepreședintele Academiei Române, dr. Alexandru Surdu și alți oaspeți.

Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici” a Catedralei mitropolitane, dirijată de pr. lect. univ. dr. Dan Alexandru Streza.

Sărbătoarea apostolatului

Cuvântul de învățătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de IPS Mitropolit Irineu care a tâlcuit Evanghelia citită la Sfânta Liturghie și a vorbit despre însemnătatea sărbătorii Sfântului Apostol Andrei și a Sfântului Ierarh Andrei Șaguna.

„Între acești aleși ai lui Dumnezeu, între cei pe care Mântuitorul Iisus Hristos i-a pus să păstorească este și Sfântul Apostol Andrei, cel chemat de Dumnezeu, cum vedem în Evanghelia de astăzi. El este acela care a înțeles glasul Mântuitorului Iisus Hristos, a înțeles că El este Mesia, a înțeles că El a venit în lume să propovăduiască Împărăția Cerurilor, a înțeles că El este Acela care poartă pe umerii Săi oia cea pierdută, a înțeles cuvintele Domnului, a primit Duhul Sfânt la Cincizecime, a venit să vorbească în părțile noastre și iată că noi ne bucurăm de această mare chemare a lui Dumnezeu, căci, dacă el este cel dintâi chemat, și noi suntem chemați ca să moștenim Împărăția Cerurilor”, a spus ierarhul.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, IPS Mitropolit Laurențiu a mulțumit ierarhilor, preoților, oficialităților, oaspeților, pelerinilor și tuturor participanților la această mare sărbătoare a întregului Ardeal.

„Viața Sfântului Andrei Șaguna este pilduitoare pentru noi. A trăit doar 65 de ani, dar acești ani au fost foarte rodnici, o bună parte din viața sa fiind dăruită neamului românesc din Transilvania. I-a rânduit Dumnezeu să se nască la Mișcolț, să ajungă în Serbia, la Vârșeț, unde s-a desăvârșit teologic, apoi l-a trimis Dumnezeu aici, a fost întâi vicar și apoi episcop și s-a străduit foarte mult să ridice Biserica Ortodoxă din Ardeal la demnitatea pe care o avea Mitropolia Ardealului desființată în 1701. A reînființat Mitropolia Ardealului în 1864 și anul următor, lângă eparhia Aradului, existentă deja, a mai adăugat încă o episcopie, la Caransebeș, punându-l ca episcop pe protopopul de Brașov, Ioan Popasu. Dăruirea lui de apostol a fost atât de mare încât noi ne bucurăm acum de roadele mijlocirii sale. El a lăsat atât de multe semne pe pământ aici pentru

noi care sunt și astăzi lucrări spirituale, culturale și sociale”, a subliniat Părintele Mitropolit.

Distincții și aprecieri

Sărbătoarea hramului s-a încheiat cu o ceremonie de acordare a mai multor distincții. Astfel, distincția „Crucea șaguniană pentru preoți” a fost oferită preotului Ioan Vladovici, victimă a regimului comunist și mărturisitor al credinței ortodoxe în vremuri de tristă amintire. De asemenea, „Crucea șaguniană pentru laici” a fost oferită prefectului de Harghita, Andrei-Jean Adrian, prefectului de Covasna, Sebastian Cucu, directorului Centrului Cultural „Nicolae Colan” din Sfântu Gheorghe, Ioan Lăcătușu, președintelui Consiliului Județean Sibiu, Daniela Cîmpean, comisarului general al Gărzii Naționale de Mediu, Bogdan Gheorghe Trif, senatorului Nicolae Avram, deputatului Constantin Șovăială și directorului Colegiului Național „Andrei Șaguna” din Brașov, prof. Dumitru Cezar Boghici. Distincția „Ordinul Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei” a fost oferită directorului Târgului Național de Carte și Revistă Religioasă de la Sibiu, Lucian Coca.

Ștefan MĂRCULEȚ

REDACTOR-ŞEF:

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

COLEGIUL DE REDACȚIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacție:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediție online:** Vicențiu-Dragoș Bășa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: telegrafulroman@yahoo.com. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Șaguniana* – Sibiu